

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Zdravotně sociální fakulta

## **Kyberšikana z pohledu učitele základní školy**

bakalářská práce

Autor práce: Jana Vondráčková  
Studijní program: Speciální pedagogika  
Studijní obor: Speciální pedagogika

Vedoucí práce: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 2. 5. 2013

## Abstrakt

Tato bakalářská práce je zpracována na téma Kyberšikana z pohledu učitele základní školy. Zabývám se v ní základními fakty o kyberšikaně, jednotlivými účastníky této formy šikany, rozdělením kyberšikany, prostředky, které jsou k šikanování používány a legislativou spojenou s tímto tématem. Také jsem se v této práci věnovala prevenci kyberšikany. Jelikož je má práce zaměřena i na pohled učitele základní školy, jsou zde popsány role pedagogů, kteří se ve školním prostředí nachází. Na konci teoretické části krátce představuji vybrané projekty, které se v České republice zabývají prevencí kyberšikany a některé případy šikanování pomocí informačních a komunikačních technologií.

Kyberšikana je psychická forma šikany, která využívá informační a komunikační technologie k úmyslnému a často opakovanému psychickému týrání. Jedná se například o zasílání zesměšňujících, ponižujících nebo agresivních SMS a e-mailů, zveřejňování urážejících videí, či fotografií nebo ponižování a napadání oběti na sociálních sítích a internetových fórech. Často je kyberšikana doprovodným jevem šikany klasické.

Jelikož je v dnešní době běžné, že informační a komunikační technologie se nacházejí v každé domácnosti, je potřeba o této formě šikany vědět alespoň základní informace, znát nástrahy, které na nás při používání mobilních telefonů, či internetu číhají a předcházet jim.

Ke zpracování praktické části bakalářské práce byl použit kvalitativní typ výzkumu, metoda dotazování. Sběr dat probíhal pomocí polostandardizovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořili učitelé základních škol v okrese České Budějovice. Se žádostí o rozhovory jsem oslovila padesát tři základních škol v tomto okrese. S účastí ve výzkumu mé bakalářské práce souhlasily pouze tři základní školy. V těchto školách jsem vedla rozhovory dohromady se šesti učiteli. Konkrétní osoby a jejich počet určilo vždy vedení školy.

Rozhovor se skládal z dvanácti otázek a několika podotázek. Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit postoj učitelů ke kyberšikaně a to, zda učitelé základních škol

vědí, jak tuto formu šikany řešit. Pomocí těchto rozhovorů jsem se snažila splnit dva cíle a odpovědět na dvě výzkumné otázky.

Odpovědi respondentů ve vztahu k výzkumným otázkám potvrdily, že učitelé základních škol vědí, že kyberšikana je veliký problém, který je těžké rozkrýt. Ke kyberšikaně se staví s respektem a své žáky před ní většinou varují. I sebe se snaží chránit. Chrání se hlavně tím, že ve virtuálním světě nezveřejňují žádné informace o svém soukromí. Učitelé, kteří ve škole působí například jako metodici školní prevence a výchovní poradci, vědí, jak kyberšikanu řešit. Tyto informace získali na přednáškách, seminářích, či školeních. Avšak ne všichni by se do řešení pustili sami, bez odborné pomoci. Učitelé, kteří na škole nepůsobí na podobné, výše uvedené pozici a tudíž neprošli tak intenzivním školením, by kyberšikanu sami nikdy neřešili. Obrátili by se na jiného odborníka, ať už ze školy nebo z jiné instituce. O tuto formu šikany se většinou zajímali sami a informace spojené s jejím řešením si vyčetli v různých publikacích či na internetu. Řešení kyberšikany souvisí s Programem proti šikanování. Každá škola by takový program měla mít a na jeho přípravě a realizaci by se měli podílet všichni učitelé. Všechny školy program mají, avšak není zvykem, aby ho vytvářeli všichni učitelé. Většinou má program na starosti jen jeden pedagogický pracovník a ostatní o něm sice vědí, ale již moc nezkoumají, co se v něm nachází. Tím přichází i o informace týkající se řešení kyberšikany, ty by se totiž v programu měly nacházet.

Na každé ze spolupracujících škol se objevil jeden případ kyberšikany. Všechny tyto případy byly vyřešeny pomocí rozhovorů mezi účastníky. Je však závažnější, že o případu věděl vždy jen jeden učitel z dané školy. Šikanování pomocí informačních a komunikačních technologií proti své osobě nezažil ani jeden z dotazovaných učitelů. A to i přes to, že většina se svými žáky komunikuje pomocí internetu, avšak tato komunikace je vždy jen v rámci předmětu a školy a většinou jen pomocí e-mailu. Ti učitelé, kteří disponují účtem na sociální síti si své soukromí chrání tak, že ho vůbec nezveřejňují. I přes hrozbu šikanování mají někteří ve svých přátelích ve virtuálním světě žáky ze své základní školy.

Bylo by dobré, kdyby základní školy měly finance na vzdělávání všech svých učitelů v oblasti šikanování pomocí informačních a komunikačních technologií.

Kyberšikana může číhat na každého z nás, a proto bychom měli být s touto formou šikany seznámeni. Základní školy by měly dodržovat doporučení MŠMT, aby se na vytváření Programu proti šikanování podíleli všichni učitelé. Důvod je stejný. Pomocí vytváření programu se učitelé seznámí s kyberšikanou a s postupem, jakým by měli postupovat při jejím zjištění.

Tato bakalářská práce může posloužit dalším studentům jako zdroj informací nebo jako učební materiál. Práci mohou využít také učitelé základních škol k získání základních informací o kyberšikaně a řešení problémů s ní spojených. Dále mohou práci využít organizace zabývající se touto problematikou a v neposlední řadě i rodiče, kteří jsou součástí procesu šikanování.

## **Abstract**

This thesis is developing on the theme of cyberbullying from the perspective of primary school teachers. I am describing basic facts about cyberbullying, its stakeholders, different types of cyberbullying, the means being used to cyberbullying and legislation related to this topic. Also cyberbullying prevention is analysed in this work. As this thesis has focused on the perspective of elementary school teachers, different roles of teachers are described. At the end of the theoretical part, selected projects related to the cyberbullying prevention in the Czech Republic are presented, as well as examples of bullying through information and communication technologies.

Cyberbullying is a form of psychological bullying, which uses information and communication technologies to intended and frequently repeated mental aggression. This includes sending humiliating, degrading or violent text messages or e-mails, publishing offensive videos, photos or comments on social networking web sites and Internet forums. Cyberbullying is often accompanied by other forms of bullying.

Nowadays information and communication technologies have penetrated nearly every household, therefore it necessary to inform about this form of bullying and be aware of the pitfalls of using mobile phones and the Internet, in order to prevent them.

Main method used for the practical part of the thesis was a qualitative research, based on questionnaires. Data were collected through semi-standardized interview. Participants were elementary school teachers in the district of Ceske Budejovice. Fifty-three elementary schools have been approached to participate in the study, however only three of them agreed to take part. Altogether six teachers have been interviewed, after consent and nomination by the respective school management.

The interview consisted of twelve questions and several sub-questions. The purpose of these interviews was to determine the attitude of teachers towards cyberbullying and whether elementary school teachers know how to deal with this form of bullying. Using these interviews, I have tried to accomplish two goals and answer two research questions.

The answers of the respondents confirmed that elementary school teachers recognize that cyberbullying is a substantial problem that it is difficult to tackle. They are taking cyberbullying serious and in most cases prevent their pupils. Besides that they try to protect themselves, by disclosing no private information in social networks. Teachers, who are specialized in prevention methodology or in educational consulting, are able to deal with cyberbullying due to the information they gained in lectures, seminars, and trainings. However, not all of them would tackle the issue themselves, without any professional help. Other teachers, without any specialized training would never tackle cyberbullying themselves. They would rather ask an expert, either from their school or external one. However they are showing interest in this form of bullying and actively searching for the solution in various publications and on the Internet.

Tackling cyberbullying is a main purpose of Program for cyberbullying prevention. Each school should have had such a program and its preparation and implementation should involve all teachers. In reality all the schools have formally such a program, however it does not involved all the teachers: in most cases the program only one teacher is being responsible of its preparation and implementation. Other teachers are aware of it, however are not involved enough.

Every of the participating schools have reported one case of cyberbullying. All of these cases were resolved through interview between the participants. Startling factor is that only one teacher from the school was aware of the incident. None of the interview teacher has experienced cyberbullying against himself/herself, despite the fact that most of them use Internet as a communication tool to their pupils. However this communication is limited to school related subjects and involves mostly e-mail. Teachers having a social network account protect their privacy by not disclosing it at all. Despite the threat of bullying some of them have added their pupils as friends in the virtual world.

It would be beneficial to find funds for all primary school teacher trainings in bullying through information and communication technologies. Cyberbullying is a general thread to each of them, and therefore they should be aware of this form of bullying. Primary schools should follow the recommendations of the Ministry of

Education, to enable all the teachers to participate in building prevention programs. The reason is the same as the first recommendation. With the creation of such a program, teachers would learn about cyberbullying and the method to tackle it.

This work may serve other students as a source of information or as a teaching material. The work may also be used by primary school teachers to obtain basic information about cyberbullying and about how to solve it. Last but not least this thesis can be of use to organizations dealing with this issue and also to the parents who have been impacted by bullying.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě a elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2013

.....

Jana Vondráčková



## **Poděkování**

Děkuji především vedoucí bakalářské práce Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady, podněty a připomínky při zpracování bakalářské práce. Mé poděkování dále patří základním školám, které mi umožnily vést rozhovory se svými pedagogy a učitelům těchto základních škol za ochotu při poskytování rozhovorů.

## Obsah:

<b>1</b>	<b>Úvod .....</b>	<b>12</b>
<b>2</b>	<b>Teoretická část .....</b>	<b>13</b>
2.1	Kyberšikana - pojem, definice .....	13
2.2	Historie kyberšikany .....	14
2.3	Rozdíly mezi kyberšikanou a šikanou .....	15
2.3.1	Jak probíhá kyberšikana.....	15
2.3.2	Kde probíhá kyberšikana .....	16
2.3.3	Kdy probíhá kyberšikana .....	16
2.3.4	Kdo kyberšikanu realizuje .....	16
2.4	Účastníci kyberšikany .....	17
2.4.1	Agresor.....	17
2.4.2	Oběť .....	19
2.4.3	Rodiče .....	21
2.4.4	Ostatní účastníci kyberšikany .....	22
2.5	Rozdělení kyberšikany.....	22
2.6	Prostředky využívané k realizaci kyberšikany.....	25
2.7	Kyberšikana a legislativa .....	27
2.8	Školní dokumenty a kyberšikana .....	28
2.8.1	Metodický pokyn .....	28
2.8.2	Školní řád.....	29
2.9	Pedagogové a jejich role ve vztahu ke kyberšikaně .....	29
2.10	Prevence kyberšikany .....	32
2.10.1	Prevence v rodině.....	32
2.10.2	Prevence ve škole.....	33
2.10.3	Prevence ve společnosti .....	36
2.11	Vybrané projekty prevence kyberšikany .....	37
2.12	Vybrané případy kyberšikany ve světě i u nás .....	40
<b>3</b>	<b>Cíle a metodika výzkumu .....</b>	<b>44</b>

<b>4</b>	<b>Výsledky výzkumu .....</b>	<b>46</b>
<b>5</b>	<b>Diskuze .....</b>	<b>53</b>
<b>6</b>	<b>Závěr .....</b>	<b>57</b>
<b>7</b>	<b>Seznam informačních zdrojů .....</b>	<b>58</b>
<b>8</b>	<b>Klíčová slova.....</b>	<b>62</b>
<b>9</b>	<b>Seznam příloh.....</b>	<b>63</b>

# 1 Úvod

Informační a komunikační technologie zažívají velikou popularitu na celém světě. Pro každého z nás, tedy i pro děti, se stávají realitou každého dne. Avšak vedle všech pozitiv, které nám tyto technologie přinášejí, se ukazuje i veliká skupina negativ. Jedním z nich je zneužití těchto technologií.

S rozšiřováním informačních a komunikačních technologií mezi běžné lidi, vznikla nová forma šikany. Odborníci ji začali nazývat kyberšikana. Je to jedna z psychických forem šikany a k ubližování druhým používá informační a komunikační technologie. Jedná se například o internet a s ním spojené sociální sítě, či mobilní telefony. Často se kyberšikana používá i jako posilovač jiných forem šikany.

Nejen v České republice, ale i v celém světě, je kyberšikana aktuálně diskutovaným tématem. Je důležité, abychom naše děti a žáky informovali o nástrahách virtuálního světa. Není tajemstvím, že dnešní generace dětí se vyzná v informačních a komunikačních technologiích mnohem více, než jejich učitelé, rodiče, či prarodiče. Proto se musíme sami o tento problém zajímat a získávat více informací, abychom mohli děti a žáky před tímto fenoménem informovat a chránit.

## 2 Teoretická část

### 2.1 Kyberšikana - pojem, definice

Kyberšikana je specifický druh šikany, který využívá informační a komunikační technologie. Řadí se mezi formy psychické šikany (Kolář, 2011). Slovo kyberšikana je přejato z anglického cyberbullying. Ale samotné slovo šikana pochází z francouzského výrazu „chicaner“, který znamená trápit, pronásledovat (Malíková, 2009).

V České republice se k pojmu kyberšikana používá mnoho synonym. Nejčastější jsou kybernetická šikana, elektronická šikana, šikana online, digitální šikana, počítačová šikana nebo kybernetická šikana (Vašutová, 2010).

Definic kyberšikany je ve světě mnoho. Jejich základem je většinou, že je to druh šikany prováděný prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Jako první definoval kyberšikanu Bill Belsey, který napsal, že kyberšikana zahrnuje použití informačních a komunikačních technologií pro podporu úmyslného, opakujícího se a nepřátelského chování jednotlivce vůči ostatním (Chromý, 2010). Americká právnička Nancy Willard tuto definici jako redefinovala na krutost k ostatním zasláním zraňujícího materiálu nebo zapojení do jiných forem krutosti za použití internetu nebo jiných digitálních technologií (Vašutová, 2010). Kyberšikana je tedy záměrná, opakovaná a zraňující činnost využívající počítač, mobilní telefon a jiné elektronické přístroje (Hinduja, Patchin, In: Vašutová, 2010). Michal Kolář (2011) uvedl ve své knize, že kyberšikana znamená, že jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii, zejména internet a mobil.

Jako konkrétní příklady této formy šikany můžeme uvést zasílání zesměšňujících, urážejících nebo agresivních SMS nebo e-mailů, zveřejňování videí s urážejícím obsahem, zveřejňování fotografií s tímto obsahem nebo napadání oběti na internetových fórech nebo sociálních sítí atd. (Vágnerová, 2009).

## 2.2 Historie kyberšikany

Historie informačních a komunikačních technologií a s ní související kyberšikany sahá jen do počátku 90. let 20. století. Avšak její předchůdce můžeme hledat již v pravěku. Samozřejmě nejde o kyberšikanu jako takovou. Jedná se o jeskynní kresby. Někteří vědci uvádí, že šlo o psychické a sociální pochody, které měly za cíl zesměšnit nebo poškodit někoho před širším publikem. Sám autor kreseb zůstává v anonymitě. Toto chování vychází ze stejných psychických a sociálních faktorů jako dnešní kyberšikana (Vašutová, 2010).

Na konci 20. století se začaly šířit informační a komunikační technologie do celého světa. S vývojem těchto technologií se začala vyvíjet i kyberšikana. Jako první s ní byl spojován již výše zmiňovaný Bill Belsey, který založil mezi lety 2001- 2003 webové stránky týkající se kyberšikany ([www.cyberbullying.org](http://www.cyberbullying.org)). Tyto stránky fungují dodnes.

V roce 2003 vyšel v časopise *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* jeden z prvních článků o kyberšikaně. Článek upozorňoval hlavně na to, že, přestože se předpokládá rozšíření tohoto problému, je na toto téma nedostatek akademických odkazů (Hinduja, Patchin, In: Vašutová, 2010).

Po roce 2006 začalo mnoho autorů v zahraničí publikovat knihy zkoumající tento problém. Většina těchto autorů, jako je například Patchin, Hinduja nebo Shafir opírali své knihy právě i teorie a poznatky Billa Belseyho a Nancy Willard (Vašutová, 2010).

Stejně jako informační a komunikační technologie, které se v České republice rozšířily až po roce 1995 se i kyberšikana u nás tedy začala řešit s menším zpožděním oproti světu (Hulanová, 2012). První výzkumy v českém prostředí byly prováděny v letech 2009-2010. Byly to výzkumy realizované v rámci projektů Minimalizace šikany a E-Bezpečí. Vyplynulo z nich, že většina dětí na českých školách pojmu kyberšikana nerozumí. Výsledky, které uvádějí autoři projektu Minimalizace šikany říkají, že v posledním půlroce, tedy v druhém pololetí roku 2010, se stalo obětí šikany 10 % dětí, výsledky výzkumu z projektu E-Bezpečí hovoří o necelé polovině dětí. Také se zjistilo, že nejčastěji byly děti šikanovány pomocí mobilních telefonů a e-mailů.

Výzkumy se však nedají porovnávat, protože oba byly prováděny odlišnou metodou a s odlišnými respondenty (Rogers, 2011).

## **2.3 Rozdíly mezi kyberšikanou a šikanou**

Kyberšikana je s klasickou šikanou velice úzce propojena. Je to druh šikany, který má stejnou podstatu jako klasická psychická šikana. Kolář uvádí, že obě tyto formy, jak kyberšikana, tak psychická forma šikany nezpůsobí obětem viditelná zranění, jako jsou šrámy a modřiny. Ale působí psychická traumata a zranění, která nejsou vidět a která jsou dlouhodobá a léčí se velice těžko (Těthalová, 2010).

Podle Koláře jsou mezi šikanou a kyberšikanou dva rozdíly. A to v kontaktu mezi obětí a agresorem a také ve zbraních, které agresor používá (Kolář, 2011). Ostatní autoři uvádějí více rozdílů. Myslím si, že rozdíly uváděné ostatními autory vycházejí z rozdílů uvedených M. Kolářem. Každý autor rozděluje společné rysy a rozdíly kyberšikany a šikany podle jiných kritérií. Pro účely této bakalářské práce použiji rozdělení M. Vašutové (2010), která tyto poznatky rozdělila podle čtyř příslovcí a to jak, kde, kdy a kdo.

### **2.3.1 Jak probíhá kyberšikana**

Pod heslem JAK bychom si mohli představit způsoby, formy a prostředky šikany a kyberšikany. Tradiční šikana probíhá tváří v tvář, často se uvádí také anglický výraz „*Face to Face*“. Ke kyberšikaně se používají informační a komunikační technologie. Jejím prostředkem jsou tedy například mobilní telefony, e-maily nebo sociální sítě. Prostředkem klasické šikany bývá fyzická zdatnost, verbální obratnost nebo orientace v sociálních vztazích (Vašutová, 2010). Tyto prostředky používá agresor k fyzickým verbální nebo psychickým útokům. Jedná se například o bití, kopání, ignorování nebo pomlouvání oběti. Kyberšikana používá pouze psychických útoků. Zejména je to zesměšňování, vyhrožování a ponižování (Bláhová, Šalšová, 2012).

### **2.3.2 Kde probíhá kyberšikana**

Klasická šikana probíhá ve školním prostředí nebo v jeho bezprostředním okolí (Vašutová, 2010). Jsou to místa, která se dají předvídat. Například je to ve třídě, na chodbě, na hřišti, po cestě do školy nebo ze školy. Je to většinou na místech školy, která nejsou učiteli tak často hlídána (Macháčková, 2007).

U kyberšikany může agresor oběť kontaktovat kdekoliv. Často probíhá mimo školu, ale úzce souvisí s klimatem ve třídě (Doubrava 2010). Stačí, aby oběť měla u sebe mobilní telefon nebo seděla například v knihovně u počítače (Vašutová, 2010). Z toho vyplývá, že místo může být kdekoliv na světě, kde jsou v dosahu informační a komunikační technologie. To znamená, že obětí se můžeme stát i v bezpečí domova, což je nejčastější místo. Je to dáno tím, že doma užíváme počítač a internet nejčastěji (Bláhová, Šalšová, 2012).

### **2.3.3 Kdy probíhá kyberšikana**

Tradiční šikana se odehrává během dne. Většinou je to v čase kdy oběti a agresori jsou ve škole nebo do ní přicházejí, či z ní odcházejí. Jsou to opakované akce, které vždy končí. Naopak obětí kyberšikany se můžeme stát doslova kdykoliv. Opravdu je to dvacet čtyři hodin denně. Útoky se opakovat nemusí, stačí, když agresor umístí například jedno video na internet (Vašutová, 2010). I když je útok jednorázový, oběť má neustálé nutkání se například na video dívat znovu a znovu. Je logické, že by trpěla méně, kdyby dokázala těmto nutkáním odolat (Těthalová, 2010).

### **2.3.4 Kdo kyberšikanu realizuje**

Šikanuje-li agresor přímou šikanou, zná jeho oběť identitu. Oba se setkávají tváří v tvář a neexistuje mezi nimi anonymita (Vašutová, 2010). V rámci projektu Minimalizace šikany proběhl na českých školách výzkum, který prokázal, že pouze 22% obětí kyberšikany nezná agresora. Toto číslo je celkem překvapivé, protože za jeden z hlavních znaků kyberšikany se považuje anonymita agresora. Dále z výzkumu



vyplývá, že 51% agresorů chodí s obětí do jedné třídy a 27% do stejné školy (Hrdá, 2010).

Agresor bývá při klasické šikaně fyzicky nebo alespoň sociálně silnější a oběť tedy slabší. Obětí kyberšikany se může stát kdokoliv. Při šikaně tradiční je publikum vymezené jedinci, kteří jsou svědky útoků. U kyberšikany většinou hranice publika neexistují. Například dá-li video agresor na internet, může ho zhlédnout kdokoliv z celého světa. Jedinci, kteří si video prohlédnou a poté ho šíří dál, se stávají také agresory (Vašutová, 2010).

## 2.4 Účastníci kybešikany

### 2.4.1 Agresor

Jak už bylo řečeno výše, agresorem nemusí být fyzicky silný jedinec, stačí, aby se aspoň na základní úrovni vyznal v informačních a komunikačních technologiích. Může se jednat o jednotlivce, ale také o celou skupinu. Kyberprostor může pro jedince, kteří jsou v reálném světě fyzicky slabší, ostýchaví nebo neprůbojní, stát světem, ve kterém se promění v člověka aktivního někdy až agresivního (Bláhová, Šalšová, 2012).

Jako jeden z hlavních znaků kyberšikany se často uvádí anonymita. Ta může být oboustranná. Ze strany agresora se to stává častěji. Jedná se o to, že oběť neví, kdo jí šikanuje. Ale také je možná anonymita ze strany oběti. Jde o to, že agresor neví, kdo je oběť. Tento případ je méně častý (Rogers, 2011).

Při šikanování přes informační a komunikační technologie dochází u agresora k tzv. disinhibičnímu efektu. Agresor svou oběť nevidí, a proto si obvykle dovolí mnohem víc, než by si dovolil při klasické formě šikany tzv. tváří v tvář (Vašutová, 2010).

**Podle Koláře (2001) můžeme agresory rozdělit podle diagnostického hlediska do následujících tří skupin:**

1. typ: hrubý, primitivní, impulzivní, s kázeňskými problémy (narušený vztah k autoritě), někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností

2. typ: slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, zvýšeně úzkostný, někdy se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu
3. typ: srandista, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný oblíbený vlivný

Podle stylu a motivu šikanování můžeme agresory rozdělit do čtyř skupin (Kavalír, 2009):

#### **„Pomstychtivý andílek“**

Silným znakem pro tento typ útočníků je, že sami sebe jako agresora nevnímají. Berou se za kladnou postavu, která sebe i ostatní chrání před tím špatným (obětí), a ten je po zásluze potrestán. Často se tento typ agresorů se šikanou (popř. kyberšikanou) již dříve setkal, ale na opačné straně, jako oběť. Tito „andílci“ šikanují většinu sami. Šikana skupinou agresorů je v tomto případě výjimečná. A když už se děje, jde o skupinu velice blízkých přátel.

Tento typ agresora by si měl s naší pomocí uvědomit, že je agresorem, ne pachatelem dobra. Měli bychom mu vysvětlit, že přebíjet šikanu jinou šikanou není správné ani vhodné řešení.

#### **„Bažící po moci“**

Tito agresori chtějí ovládnout své oběti pomocí strachu. K tomu, aby moc získali, používají často publikum. Ovšem stačí jim, když se publikum skládá jen z několika jejich přátel nebo spolužáků. Je to dáno tím, že by se necítili tak silní a mocní, kdyby nikdo o jejich činech nevěděl. Také tento typ agresora už má s šikanou zkušenosti, ale jako oběť klasické šikany. Často si ani neuvědomuje závažnost svých činů. Tento typ agresora se uvádí jako nejhorší.

#### **„Sprosté holky“**

Tento typ je typický pro děvčata, která se nudí a hledají zábavu. Typická je skupinová šikana například na školních počítačích nebo na různých večírkách nebo doma u počítače. Důležité je pro ně také publikum, chtějí, aby je ostatní obdivovali a také aby měli před nimi respekt. Když v kyberšikaně nenajdou takovou zábavu, kterou očekávaly, často rychle skončí.

### „Neúmyslný kyberagresor“

Tito agresori mají sklon vystupovat na internetu pod cizí identitou. Nenapadne je, že by mohli být agresorem. Jen chtějí rychle a na odpovídající úrovni odpovědět na provokativní a nenávistné zprávy. Odpovídají ve vzteku a nepřemýšlejí, jaké by mohly být následky jejich jednání. Je-li tento jedinec vypátrán, je často velice překvapen, že ho ostatní označují jako agresora.

#### 2.4.2 Oběť

Obětí kyberšikany se může stát úplně kdokoliv. Také se stává, že si agresor svou oběť vybírá náhodně. Stačí, abychom využívali nějaký z informačních a komunikačních prostředků. Ke kyberšikaně jsou více náchylní lidé, kteří sdílejí své identity a své zážitky online na internetu, než lidé, kteří tuto možnost nevyužívají. Ovšem toto pravidlo nemusí platit vždy. Častěji se oběťmi stávají dívky. Je to dáno tím, že chlapi většinou disponují většími dovednostmi s prací s počítači a dalšími prostředky (Vašutová, 2010).

Oběti si šikanu vůči sobě mnohdy ani nepřipouštějí. Zveřejněná videa, či komentáře a narážky berou jako zábavu. Připustí-li si, že je někdo šikanuje pomocí informačních a komunikačních technologií, snaží se rychle zamést stopy, aby o tom vědělo co nejméně lidí. Obává se od ostatních posměchu, či ostudy (Bláhová, Šalšová, 2012). Podle Koláře (2011) existují čtyři skupiny obětí. Abychom prevenci kyberšikany mohli úspěšně aplikovat, je třeba tyto skupiny znát. Jde o:

- oběti slabé (například oběti s tělesným, či psychickým postižením)
- oběti silné a nahodilé
- oběti deviantní a nekonformní
- šikanovaní žáci s životním scénářem obětí

V jiném dělení můžeme rozlišit oběti, které nemají přátele a které jsou úplně izolovány od ostatních ve třídě, či škole. A oběti, které najdou a mají alespoň jeden vztah, ve kterém jsou mu opětovány pozitivní city. Vytipovat ve třídě oběť je velice složité. Situace je mnohdy nepřehledná. Oběti se může stát slušný žák, ale také žák, který je považován za darebáka nebo provokatéra. Jsou známé případy, kdy oběť je

současně agresorem. Zde si musíme uvědomit, že nikdo, tedy žádný žák, nesmí být týrán (Kolář, 2011).

Ať už se obětí stane kdokoliv, měl by dodržet několik základních pravidel. O kyberšikanu by se měl zajímat každý, protože každému hrozí, že se stane její obětí. Je důležité, abychom se vzdělávali alespoň na základní úrovni ve znalostech používání informačních a komunikačních technologií. Zjistíme-li kyberšikanu, měli bychom zajistit důkazy a poté se snažit o jejich smazání. To lze několika způsoby. Můžeme informovat správce dané sítě, na které se kyberšikana odehrává, nebo pomocí některých projektů, jako jsou například servery E-bezpečí, Saferinternet.cz nebo E-nebezpečí. Jednou z možností je, že zavoláme na linku bezpečí (Pešat, 2011). Jelikož je šikana hodnocena jako delikventní chování, vyžaduje kromě spolupráce s příslušnými odborníky také spolupráci s policií. Je známo mnoho případů, kdy se škola snažila šikanu přehlížet a utajovat. Tyto případy často končí duševními poruchami, úrazy či sebevraždami (Vališová, Kasíková, 2007).

**Učitel základní školy** má v prevenci a řešení kyberšikany nezastupitelnou roli. Ale i on sám se může stát obětí. V těchto případech bývá situace mnohdy ještě horší. Většinou škola neví, jak reagovat na takovou situaci. Větší část pedagogů ani neví, jak se na sociální síti, kde tato forma šikany většinou probíhá, pohybovat. Vichtera, koordinátor české verze projektu Saferinternet.cz, uvádí, že mládež v České republice je v internetových dovednostech mezi nejlepšími v Evropě. Naopak je tomu u českých pedagogů, ti jsou na tom ve srovnání s Evropou velmi špatně. Také doporučuje učitelům, aby si zkusili vytvořit nějaký profil na sociální síti, klidně pod skrytým jménem a zkusili si na vlastní kůži, jak takové síť fungují (Doubrava, 2011).

Stane-li se učitel obětí kyberšikany, měl by si všechny důkazy ofotit nebo nafotit a pak informovat příslušnou linku, která obsah smaže. Poté informovat ředitele školy a dále policii (Doubrava, 2011).

**Děti s postižením** jsou velice snadné oběti. Jak už při klasické šikaně, tak i při kyberšikaně. Většina z nich potřebuje ke svému životu používat informační a

komunikační technologie, proto patří mezi ohroženou skupinu. Současné školství volá po integraci postižených do základních škol. Aby byla integrace dobře ošetřena, musí být učitel, žáci i rodiče žáků informováni o integrovaném jedinci a jeho postižení (Martínek, 2009).

Pedagogové by měli informační a komunikační technologie brát jako jednu z priorit vzdělávání u žáků s postižením. Žáci by měli pod jejich vedením dosáhnout potřebné úrovně dovedností, aby jim nehrozilo digitální znevýhodnění, či vyloučení z on-line světa (Pešat, 2011).

### **2.4.3 Rodiče**

Rodiče nejsou přímými účastníky kyberšikan, ale většinou se na ní nepřímo spolupodílejí. Je to dáno tím, že většinou se nezajímají, co děti na internetu dělají a už vůbec nevědí, jak používají své mobilní telefony. Často ani nevědí, že se informační a komunikační technologie mohou takto zneužívat. Čím starší je rodič dítěte, tím větší má dítě náskok v oblasti počítačové gramotnosti (Vašutová, 2010). V roce 2004 proběhla zahraniční studie, která prokázala, že polovina rodičů neví, co jejich dítě na internetu dělá, z těchto rodičů se 15% nevyzná v základní terminologii těchto technologií (Jackson, In: Malíková, 2008).

U rodičů by měla prevence začínat. Měli by děti o možnostech zneužívání internetu a dalších technologií informovat. Také by měli prolomit nedůvěru dětí. Dítě by mělo vědět, že kdyby se něco stalo, je rodič vždy ten, který mu pomůže a u kterého najde oporu. Důležité je také monitorovat, co dítě na počítači dělá. Ale pozor na to, abychom při této činnosti nepřišli o důvěru. Základním prvkem může být umístění počítače na místo, které je v rodině společné, například obývací pokoj. Pokud má rodič důvodné podezření na kyberšikanu, měl by průběžně kontrolovat pohyby svých dětí na internetu (Pešat, 2011).

Se svými dětmi bychom se měli domluvit na určitých pravidlech, která u používání internetu budou platit. Nejprve stanovíme po dohodě dobu, kterou u počítače budou naše děti trávit, hlavně u předškolních dětí by přístup měl být omezen pouze na domluvené stránky, pokročilejší děti samozřejmě budou hledat jiné stránky, ale ty

můžeme omezit jen na stránky, které jsou uloženy v internetovém prohlížeči. Nejdůležitější je s dětmi o internetu mluvit. Jak o zajímavých stránkách, na které jsme narazili, tak i o nástrahách, které na ně číhají (Bezpecnyinternet.cz).

#### **2.4.4 Ostatní účastníci kyberšikany**

Do této skupiny můžeme zařadit spolužáky, vrstevníky, ostatní uživatele a v neposlední řadě pedagogy. Každý z výše jmenovaných se může stát jednoduše účastníkem kyberšikany. Stačí, aby informační a komunikační technologie užíval aktivně a inkriminované video, či komentář shlédl. Často se pasivní přihlížející stanou rychle i aktivními aktéry a to tím, že danou věc šíří dál. V prostředí internetu, či mobilních telefonů je to velice jednoduché (Vašutová, 2010).

Dozví-li se kdokoliv o kyberšikanování, měl by bezprodleně informovat nějakého odborníka. Můžeme začít u pedagogů ve škole nebo informovat odborníky na internetu. V závažnějších případech je možnost se obrátit přímo na Policii ČR. Je důležité zajistit důkazy a poté požádat poskytovatele stránek, na kterých k šikanování dochází, aby obsah smazal (Vágnerová, 2009).

Kybernetický svět je prostor, který přesahuje hranice školy. Nabízí se tedy otázka, kdy mají pedagogové kyberšikanu řešit. Je jejich povinností, zabývat se kyberšikanou vždy, kdy se o ní dozví. Ale rozdíl je v tom, zda kyberšikana probíhá na půdě školy. V těchto případech musí škola zajistit přímou léčbu. Tedy informovat a spolupracovat s proškoleným pracovníkem. Posoudí-li škola, že případ nezvládne sama, přizve si odborníka specialistu. V případě, že šikanování neprobíhá ve výuce a ve škole, potom pedagog šikanu neřeší přímo, ale informuje příslušné instituce, jako například pedagogicko psychologické poradny, Policii ČR, OSPOD apod. (Kolář, 2011).

## **2.5 Rozdělení kyberšikany**

Forem, jakými kyberšikana může probíhat, je mnoho. N. Willard (2007, In: Vašutová, 2010) rozdělila útoky do sedmi hlavních skupin:

### **1. Flaming - zatracení, provokování**

Jde o zasílání vulgárních a nepřátelských sdělení prostřednictvím e-mailu nebo textových zpráv (Chromý, 2010). Naopak v publikaci Problémy se třídou? se uvádí, že tato forma kyberšikany je často spojována s diskusními fóry sociálních sítí. Můžeme tedy říct, že agresor zasílá oběti nebo umisťuje na diskusní fóra urážlivé vzkazy nebo sdělení o oběti. Často tyto útoky stupňuje (Bláhová, Šalšová, 2012).

### **2. Online harassment - pronásledování, obtěžování**

Harassment je obtěžování pomocí informačních a komunikačních technologií. Většinou se tak děje pomocí zasílání e-mailů nebo textových zpráv. Nejčastější jsou případy, kdy chlapi, kteří jsou odmítnuti svou láskou, jí zasílají neustále zprávy. Častěji jsou tedy obětmi dívky. I u tohoto typu se útoky stupňují (Chromý, 2010).

### **3. Cyberstalking- pronásledování, slídění**

*„Cyberstalking je opakované obtěžující a výhružné chování prostřednictvím internetu nebo jiných elektronických prostředků komunikace.“* (Hulanová, 2012, s. 69). Při cyberstalkingu tedy agresor neustále obtěžuje svou oběť prostřednictvím chatu, e-mailu, SMS apod. Agresor je při této formě kyberšikany obětí patologicky posedlý, často to bývá osoba mediálně známá (Bláhová, Šalšová, 2012).

### **4. Denigration - očerňování, pošpinění, pomlouvání**

Prostřednictvím internetu lze oběť velice rychle a před hodně diváky pošpinit. Tato forma kyberšikany se děje pomocí posílání poškozujících a lživých sdělení o oběti nebo jejich sdělení on-line (Chromý, 2010). Útočník tak chce poškodit co nejvíce pověst oběti a tím narušit její vztahy s okolím (Bláhová, Šalšová, 2012).

### **5. Masquerade - maskování, přetvářka**

Agresor se při této formě skrývá za identitu jiné osoby. Ze schránky, profilu nebo mobilního telefonu této osoby poté zasílá oběti nepříjemné zprávy. Oběť jedná

v domnění, že zprávy jí zasílá blízká osoba. Agresor chce co nejvíce narušit vazby mezi obětí a domnělým útočníkem (Bláhová, Šalšová, 2012). Chromý ve své knize uvádí, že masquerade je, když agresor předstírá identitu jiné osoby a ze schránky této osoby zasílá materiály, které tuto osobu ohrožují. Tedy agresor se vydává za oběť a posílá za ní lživé materiály (Chromý, 2010).

## **6. Outing- odhalování, zveřejňování cizích tajemství**

Agresor zveřejňuje citlivé, intimní, soukromé a zahanbující informace o oběti. Může tedy zveřejňovat soukromé dopisy, obsahy zpráv, fotografie nebo videa. Často se tak děje u chlapců, kteří po rozchodu s děvčaty zveřejňují jejich soukromé fotografie nebo videa (Bláhová, Šalšová, 2012).

## **7. Exclusion - vyloučení, vyloučení z virtuální komunity**

Exclusion je výraz, který se používá při formě kyberšikany, kdy agresor nebo agresoři zasílají a zobrazují v on-line světě hrubosti a informace, které vedou k vyloučení oběti z určité skupiny na internetu (Chromý, 2010). Jde například o to, že agresor nebo skupina agresorů vyloučí oběť z diskusního fóra nebo ze stránky třídy na spoluzaci.cz. V těchto případech je velice pravděpodobné, že oběť bude vyloučena ze skupiny i v reálném světě (Bláhová, Šalšová, 2012).

Tyto formy útoků jsou velice známé a jsou uvedeny v mnoha publikacích. Avšak někteří autoři se ještě zmiňují o dvou možných formách kyberšikany:

**Happy slapping- veselé fackování** - tento druh kyberšikany je často doprovodným jevem šikany jako takové. Jedná se o to, že agresoři napadnou oběť, celý útok natočí na video a poté ho zveřejní na internetu (Pešat, 2011). Nejčastěji na nejznámějším serveru YouTube. Obětí se může stát kdokoliv, agresoři si vybírají i náhodně. Často je to z nudy a na ulici. Tudíž se obětí může stát například i maminka vezoucí kočárek po ulici nebo pán, který pospíchá na autobus (Bláhová, Šalšová, 2012).

**J. Bumfights - boje se žebráky** - jedná se o úmyslné ničení majetku např. zastávek MHD, výloh atd. Toto jednání si agresoři natočí a poté zveřejní na internetu. Obzvláště



závažnou a agresivní formou je, když agresori napadají bezdomovce či žebráky. Tzv. bumfights je nejbrutálnější forma všech kyberútoků (Bláhová, Šalšová, 2012).

## **2.6 Prostředky využívané k realizaci kyberšikany**

### **Mobilní telefony**

Mobilní telefony se ve spojení s kyberšikanou používají k zasílání zpráv nebo také k telefonním hovorům. Textové zprávy mohou mít urážející nebo zesměšňující podobu, nebo může jít o vytrvalé zahlcování oběti jejich velkým množstvím. Oběť se nemusí ani dozvědět, kdo je agresorem. Jedná - li se o mobilní hovory, můžou to být útočné hovory, nebo časté prozvánění. S mobilním telefonem může být také spojená krádež telefonu a poté obtěžování dalších osob, pod identitou oběti (Rogers, 2011). V dnešní době se komunikační technologie vyvíjejí rychle, a tak na mobilním telefonu můžeme najít mnoho dalších funkcí, které mohou být zneužity při kyberšikaně. Jedná se například o e-mail, ale také o fotografování nebo natáčení (Vašutová, 2010).

Dnes se mobilní telefon dá použít místo fotoaparátu. Je tedy prostředkem k již zmíněné formě kyberšikany, tzv. „happy slappingu“ (Rogers, 2011).

### **E-mailly**

E-mailovou schránku lze vytvořit během chvíle. K vytvoření účtu nejsou žádná omezení a tak si ho může vytvořit kdokoliv a kdykoliv. Účet lze vytvořit také anonymně. Vše výše uvedené nahrává agresorům kyberšikany. Ten pod cizí identitou nebo pod přezdívkou může zasílat oběti šikanující e-maily. Agresor se nebojí, že ho někdo odhalí (Rogers, 2011).

### **Chaty a sociální sítě**

Tyto programy a stránky umožňují velice pestré možnosti komunikovat. Můžeme zde pořádat konference, využívat možnosti diskuze, či je moderovat, spravovat diskusní místnosti, včetně toho, že zde můžeme posílat různé typy souborů (Střihavka, 2001).

Místnosti určené pro chatování navštíví denně mnoho lidí po celém světě. Vše je v pořádku, dokud někdo neporuší bezpečnostní pravidla. Vytvořit si profil na chatu je velice jednoduché a rychlé. Stačí mít e-mailovou adresu. Registrace je rychlá a není ničím omezená. Chatovací místnost užívají agresoři k zesměšňování, urážení nebo pomlouvání obětí. Do místnosti mohou také vstoupit s identitou oběti a tím ji poškodit (Rogers, 2011).

Sociální sítě jsou podobné chatu, jenže jsou technologicky rozvinutější. Na sociálních sítích se můžeme sdružovat v různých skupinách, můžeme přijímat a odmítat přátele. Můžeme zde sdílet také své fotografie a svá videa. Na sociálních sítích můžeme vytvořit lehce účet pod jinou identitou i pod identitou oběti. Svou neopatrností se zde může každý z nás stát velice zranitelný (Rogers, 2011). K nejrozšířenějším sociálním sítím ve světě i u nás v České republice patří Facebook, Google +, Myspace, Twitter, LinkedIn. V České republice jsou to také již zmínění Lide.cz, Spoluzaci.cz, Seznamka.cz, Stesti.cz, Libimseti.cz, XChat.cz a další (Hulanová, 2012).

Nejznámější a nejrozšířenější sociální síť ve světě i u nás je Facebook. Vznikl v roce 2004. Původně byl určen pro studenty Harvardovy univerzity. Dnes je rozšířen po celém světě. Má více jak 500 milionů uživatelů. Registrace na této sociální síti je také jednoduchá (Hulanová, 2012). Vytvoření profilu na této sociální síti je možné až od 13 let věku. Avšak z evropského průzkumu EU Kids Online vyplynulo, že polovina dětí v Evropě ve věku od 9 do 12 let účet na sociální síti má a aktivně ho užívá. Kolem 20 % uživatelů v dětském věku (což je pro účely tohoto výzkumu ve věku od 9 až 12 let) má na svém profilu osobní informace, které jsou veřejně přístupné. Až 50 % dětí užívající Facebook je v kontaktu s ostatními uživateli, které zná jenom z této sítě, tudíž tito lidé nemají žádnou souvislost s jejich offline životem (Palyza, 2011).

### **Internetové stránky**

Získá-li člověk dovednosti k používání internetových stránek, může jich zneužít, a to v mnoha případech s děsivým výsledkem. Agresoři mohou vytvořit internetovou stránku o svých obětech nebo různé blogy, které jsou hanlivé. Na mnoha stránkách mohou i zadarmo vytvořit různé ankety, kam mohou například vkládat otázky týkající

se jejich obětí. Často jsou této formě kyberšikany podrobeny i známé osobnosti (Hulanová, 2012).

## 2.7 Kyberšikana a legislativa

Existuje řada dokumentů, které se šikanou a tedy i s kyberšikanou souvisejí. Jedná se například o Listinu základních práv a svobod, Úmluvu o právech dítěte, Školský zákon, Občanský zákoník, Zákon o ochraně osobních údajů a další. Avšak v českých právních předpisech se šikana a s ní související kyberšikana nevyskytují (Vašutová, 2010). Český právní řád tedy tyto pojmy nezná. To ale neznamená, že by šikana či kyberšikana nebyly trestným činem. Chování při šikanování či kyberšikanování může naplňovat podstatu jiných trestných činů (Rogers, 2011). V následujícím textu uvádím některé z nich.

Trestní zákoník (Zákon 40/2009):

§ 144 Účast na sebevraždě

§ 175 Vydírání

§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji

§ 181 Poškození cizích práv

§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv

§ 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

§ 184 Pomluva

§ 191 Šíření pornografie

§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

§ 209 Podvod

§ 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

§ 231 Opatření a přechovávání přístupného zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat

§ 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti

§ 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

§ 354 Nebezpečné pronásledování

§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob, omezování jejich práv a svobod

V maximálních hodnotách je sazba odnětí svobody za tyto trestné činy od dvou let, do 16 let (Vašutová, 2010). Musíme však brát v potaz, že osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné. Ovšem bez trestu nezůstanou. Soud pro mládež může uložit dohled probačního úředníka, zařazení do psychoterapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče nebo ochrannou výchovu. Jedná-li se o agresory ve věku mezi 15 a 18 lety, jsou posuzovány podle stejného zákona. Rozdíl je v tom, že tyto osoby jsou již trestně odpovědné (Zákon 218/2003). Soud při ukládání trestu musí brát v úvahu rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se vede trestní řízení (Bláhová, Šalšová, 2012).

## **2.8 Školní dokumenty a kyberšikana**

### **2.8.1 Metodický pokyn**

Na problém kyberšikany muselo reagovat i ministerstvo, školství mládeže a tělovýchovy. V roce 2008 tehdejší ministr školství Ondřej Liška přislíbil, že tým expertů sestaví strategii, která by školám v řešení v tomto problému měla pomoci. Během ledna roku 2009 byl zveřejněn na internetových stránkách MŠMT tzv. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Tento dokument nahradil stejnojmenný pokyn z roku 2001 (Doubrava, 2009).

V tomto pokynu je kyberšikana popsána jako součást psychické šikany. Dále v pokynu najdeme například stručnou charakteristiku šikanování, projevy šikanování, odpovědnost školy a školských zařízení v prevenci šikanování, postupy řešení šikanování, spolupráci s rodiči se specializovanými institucemi a selhání školy v řešení

šikany (Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, 2009). V pokynu jsou uvedena obecná ustanovení k šikaně, ale ty se vztahují jen k některým projevům kyberšikany.

Na základě tohoto pokynu je škola povinna vytvořit si vlastní Program proti šikanování a ten se stane součástí minimálního preventivního programu. Na tvorbě programu by se měli podílet všichni učitelé na škole, koordinace programu spadá pod činnosti školního metodika prevence. Za program je nakonec odpovědný ředitel školy. Cílem by mělo být vytvoření ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí (Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, 2009).

V tomto pokynu je velikou mezerou ukládání sankcí. Základní škola nemá možnost se zbavit jedince, který ohrožuje ostatní děti, tedy agresora šikany. Je velkým nedostatkem, že školu většinou opouští oběti šikany na popud rodičů (Doubrava, 2009).

### **2.8.2 Školní řád**

I ředitelé škol by měly na problematiku kyberšikany reagovat pomocí změn ve školním řádu a v pravidlech používání učeben, hlavně učeben sloužících k výuce pomocí počítačů. Do školního řádu mohou být zapracována pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů. Používání by mělo být rozdílné během vyučování, o přestávkách i v prostorách školy. Je také důležité stanovit pravidla, která upřesňují užívání internetu ve škole a zejména v odborných učebnách. Tyto pravidla by měla být v učebně vyvěšena (Kubas, 2011).

## **2.9 Pedagogové a jejich role ve vztahu ke kyberšikaně**

V základní škole mohou mít pedagogové více pozic. V následujícím textu uvádím pozice, které by se měli účastnit prevence a i případného řešení problémů spojených s kyberšikanováním. Jde o ředitele školy, výchovného poradce, školního metodika

prevence, školního psychologa a speciálního pedagoga, třídního učitele a samotného učitele (viz Schéma č. 1).

### **Ředitel**

Ředitel základní školy je zodpovědný za vše, co se na škole děje, tedy i za případné řešení kyberšikany. Mimo jiné je jeho úkolem zabezpečení poskytování poradenských služeb ve školách. Zpravidla pomocí výchovného poradce, školního metodika prevence, popř. speciálního pedagoga a školního psychologa (Vyhláška 116/2011).

### **Výchovný poradce**

Výchovný poradce se věnuje hlavně kariérovému poradenství ve škole a také procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do základní školy. Jeho činnost rozdělujeme do dvou skupin, a to do poradenské činnosti a metodické a informační. Do poradenské činnosti patří již zmíněné kariérové poradenství, dále také zjišťování či zprostředkování diagnostiky speciálně vzdělávacích potřeb nebo příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením. V informační a metodické činnosti nalezneme například metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům v otázkách kariérového poradenství žáků, poskytování činnosti žákům a jejich zákonným zástupcům nebo shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské činnosti (Vyhláška 116/2011).

### **Školní metodik prevence**

Tento pracovník školy zajišťuje především prevenci v oblasti sociálně patologických jevů. Jeho činnosti jsou rozděleny do tří základních skupin a to: metodické a koordinační, informační a poradenské činnosti. Pod první skupinou si můžeme představit například tvorbu a realizaci preventivního programu školy, tvorbu a realizaci aktivit na škole zaměřených na prevenci patologických jevů, vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů, či kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště v případě výskytu sociálně patologických jevů. Pod informační činnosti patří například předávání informací o

problematicke sociálně nežádoucích jevů nebo prezentace výsledků preventivní práce školy. V poradenské činnosti metodika školní prevence nalezneme například vyhledávání žáků s projevem sociálně patologických jevů, spolupráce s třídními učiteli, či příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování (Vyhláška 116/2011).

### **Školní psycholog, speciální pedagog**

Základní škola není povinna disponovat školním psychologem, či speciálním pedagogem. Ale je-li tomu tak, tito lidé vytvářejí například systém včasné identifikace žáků s výukovými obtížemi a metodickou podporu učitelům. Školní psycholog spolupracuje při zápisech do první třídy, věnuje se specifickým poruchám učení u žáků, výukovým a výchovným problémům, diagnostice nadaných dětí, či sociálnímu klimatu ve třídě. Dále se věnuje také konzultačním, metodickým či poradenským činnostem (Vyhláška 116/2011).

Speciální pedagog vyhledává například žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a diagnostikuje jejich potřeby, kooperuje se školskými poradenskými zařízeními a jinými odbornými pracovníky nebo vede asistenty pedagoga ve škole (Vyhláška 116/2011).

### **Třídní učitel**

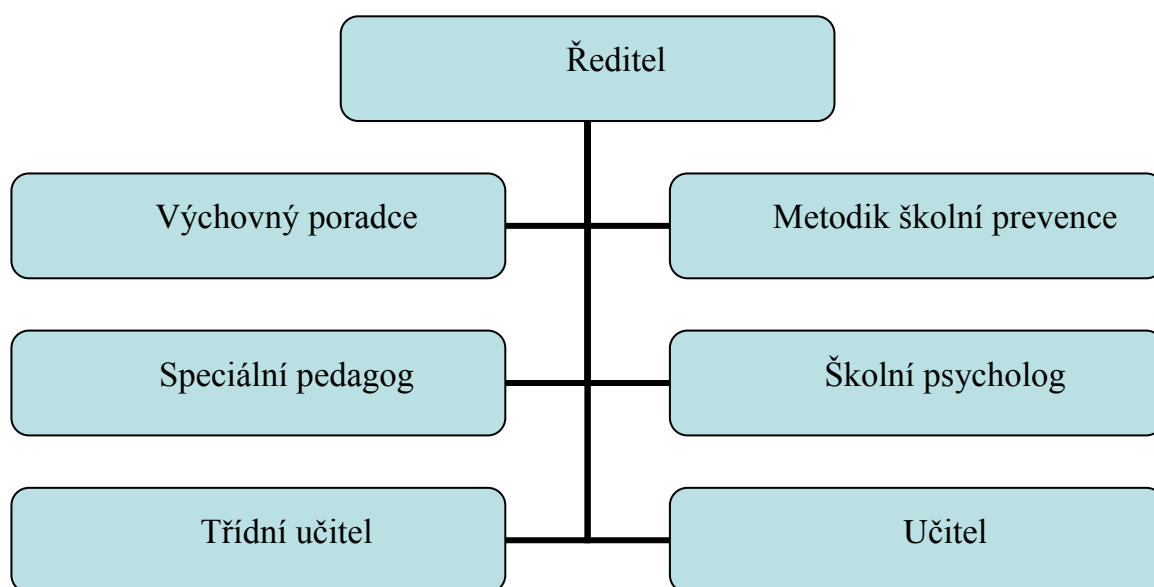
Třídního učitele pověřuje jako každého pracovníka ředitel školy. Třídní učitel má za povinnost řídit a výchovně vést kolektiv žáků ve třídě, koordinovat práci všech učitelů, kteří přijdou se třídou do styku, spolupracovat s rodiči a v neposlední řadě vést pedagogickou dokumentaci třídy (Průcha, 2008).

### **Učitel**

Učitel základní školy je absolvent vysokoškolského studia. S problémem kyberšikan se setká na vysoké škole v psychologickém bloku. Avšak seznámení se šikanou a s ní související kyberšikanou je jen okrajové. Odborníci doporučují zařadit do povinných předmětů předměty sociální patologie a prevence sociálních deviací. V prvně

zmíněném předmětu by se měl student seznámit v obecných rysech s problematikou deviace. Předmět prevence sociálních deviací vymezí problematiku prevence v ČR a naučí studenty aktivně pracovat s preventivními programy (Bělík, Šindelková, 2012).

Schéma č. 1 - **Spolupráce pedagogů základní školy** (zdroj: vlastní tvorba)



## 2.10 Prevence kyberšikany

Prevence je u kyberšikany nejdůležitější. Je jí třeba budovat v rodině už od neútlejšího věku dětí. A to systematickým a dlouhodobým budováním bezpečného a přátelského prostředí. Na rodinnou prevenci navazuje prevence ve škole.

### 2.10.1 Prevence v rodině

Rodina je pro jedince v případě přístupu k technologiím a k řešení problémů spojených s kyberšikanou nejdůležitějším článkem (Vašutová, 2010). Svě děti bychom



měli naučit základním pravidlům, jak se chovat na internetu, ale i jak zacházet s mobilem. V tomto ohledu bychom měli být k dětem vnímaví, měli bychom s nimi mluvit a také sledovat k čemu používají internet a mobilní telefon. Děti bychom měli vést k tomu, aby nepodceňovaly rizika, která na ně číhají (Vítečková, 2009). S prevencí musíme začít již při prvním kontaktu dítěte s mobilním telefonem, či jinými informačními a komunikačními technologiemi. Rodiče mají jít svým dětem příkladem v používání těchto technologií, před dětmi by neměli bagatelizovat pomlouvání prostřednictvím internetu.

Ve světě a už i v České republice se začíná používat tzv. smlouva o používání internetu. Ta upravuje pravidla, jak dítě má používat internet a počítač. Dodržuje-li dítě tato pravidla, předchází různým problémům i kyberšikaně (Vašutová, 2010). Od dětí se například můžeme nechat poučit o používání služeb na internetu, a tím zjistit, jak pravidla a zásady znají. Měli bychom se zajímat i o jejich internetové kamarády, o kamarády ve škole, či ve volném čase se zajímáme také. Je důležité vědět, kolik času dítě na internetu tráví, i kvůli tomuto problému by v rodině měl být počítač na místě, kde se pohybuje více členů rodiny, jako je např. obývací pokoj (Hulanová, 2012). Když zjistíme, že se naše dítě stalo obětí internetové šikany, musíme zajistit důkazy. To znamená uložit, vytisknout nebo jinak uchovat e-maily, SMS nebo jiné důkazy od agresora. Můžeme zkusit vypátrat, kdo je agresor, ale v mnoha případech je to velice těžké. Poté, co důkazy uchováme, ihned kontaktujeme provozovatele serveru a požádáme ho, aby agresorovi zamezil přístup, či nevhodné nářázky apod. vymazal. Zjistíme-li, že agresorem je někdo ze školy, můžeme řešit problém přes školu, tedy informovat třídního učitele, zástupce školy či jiného pedagogického pracovníka. Máme-li podezření, že se jedná o trestní čin, je třeba neprodleně informovat policii ČR. Nejste-li si jistí, co dělat, informujte některou z organizací, která se tímto problémem zabývá (Vágnerová, 2009).

### **2.10.2 Prevence ve škole**

V rámci prevence má pedagog ve třídě posilovat empatii u žáků, zlepšovat atmosféru ve třídě, vést žáky k úctě vůči druhým a v neposlední řadě vytvářet dobré

vztahy mezi žáky a učiteli. Žáci by měli vědět co nejvíce informací o internetové šikaně. Je důležité informovat nejen žáky, ale i samotné pedagogy (Vašutová, 2010). Stejně jako při prevenci v rodině je důležité si i ve školním prostředí stanovit určitá pravidla týkající se informačních a komunikačních technologií. Jde například o zákaz používání mobilních telefonů během vyučování, možnost blokování internetu v odborných učebnách, informování žáků o etiketě, automatické blokování internetových webových stránek, každý žák má mít ve škole svůj účet, na který zná heslo jen on a nikdo jiný, každý pohyb po internetu je zaznamenáván a v případě nutnosti se dá dohledat (Kavalír, 2009).

Když už ke kyberšikaně dojde, je nutné mít stanovený plán, co v takovém případě dělat (Bláhová, Šalšová, 2012). Efektivní plán prevence kyberšikany by měl obsahovat pět základních oblastí:

1. Vysvětlete žákům podstatu kyberšikany.
2. Aktualizujte existující postupy a praktiky týkající se patologického chování.
3. Uspadněte postiženým postup, jak nahlásit kyberšikanu .
4. Podporujte pozitivní využívání technologií.
5. Hodnoťte vliv prevence a její účinnost v boji proti kyberšikaně.

Podle Koláře (2011) je při řešení kyberšikany důležité dodržet jedenáct základních kroků:

**Odhadnou závažnost onemocnění ve skupině a stanovit formu šikany** je prvotním úkolem celého scénáře. K informacím, které chceme získat, se většinou dostaneme pomocí rozhovoru s informátory a oběťmi, popřípadě svědky a dalšími členy skupiny. Tato metoda je vhodná, použijeme-li ji v 1., 2. nebo 3. stadiu šikanování. U kyberšikany musíme mít navíc speciální znalosti o informačních a komunikačních technologiích.

**Rozhovor s informátory a s oběťmi** bude další krok. Nejprve bychom si měli pohovořit s tím, kdo na šikanování upozornil. Může to být například jiný pedagog, spolužák, či rodič. Ihned by měl následovat rozhovor s obětí. Rozhovor s informátory

nemusí být v každém případě veden, může se stát, že šikanování odhalí ten, kdo ho bude řešit. Při rozhovorech je velice důležité nikdy nezpochybňovat jakékoliv upozornění na šikanování. Oběť bychom měli chránit před ostatními spolužáky, a proto by o rozhovoru neměli ostatní vědět.

**Nalézt vhodné svědky** je další úkol při řešení. Při tomto úkolu bychom měli spolupracovat se svědky a obětí. U školní šikany to není vždy obtížné. Musíme vybírat žáky, kteří nejsou závislí na agresorech a s obětí se kamarádí, či s ní jen sympatizují.

**S nalezenými svědky povedeme rozhovory.** Rozhovory by měly být individuální a druzí by o nich neměli vědět. Na začátku rozhovoru bychom si měli ještě ověřit, zda nehrozí, že svědek má něco společného s agresorem. Zvolíme-li vhodnou taktiku, dostaneme odpovědi na všechny důležité otázky. Při rozhovorech se musíme vyvarovat setkání agresora a svědků a agresora a oběti.

**Ochrana oběti** je důležitá po celou dobu, než se případ vyšetří. Ta musí být zajištěna při příchodu a odchodu za školy a při pobytu ve škole. V případech, že je oběť ohrožena přímými útoky, může zůstat i doma.

**Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovorů** je krok, který bychom měli dobře rozmyslet. První rozhovor bychom měli vést v případech, které vedou k usmíření. Je to rozhovor mezi obětí a agresorem. Můžeme ho vést jen v případech, kdy je šikana v počátečních stádiích. Rozhovor s agresory směřuje k vnějšímu nátlaku a je vždy posledním krokem ve vyšetřování. Na tento rozhovor bychom měli být řádně připraveni, aby nebylo možné naše argumenty a důkazy zpochybnit.

**Realizovat vhodnou metodu** můžeme až v případě, kdy předchozí krok opravdu pečlivě zvážíme. Poté půjdeme buď cestou usmíření, nebo cestou vnějšího nátlaku.

**Třídní hodinu realizujeme** v obou případech. Zvolíme-li cestu usmíření, na třídní schůzce uděláme závěr a posoudíme společné úsilí. V druhém případě musíme celou třídu informovat o potrestání útočníků.

**Rozhovor s rodiči oběti** je důležité individuální setkání. U šikany, která je v počátcích obvykle tento rozhovor probíhá až po vyšetření. V tomto případě rodiče informujeme a domlouváme další opatření. U složitějších případů je potřeba, aby spolupráce proběhla již v začátcích.

**Třídní schůzka** se koná proto, aby byli informováni všichni rodiče. Ti by měli vědět, že šikana ve třídě proběhla a že byla řešena, popřípadě další kroky, které se šikanování týkají.

**Další práce s celou třídou** by se jistě neměla zanedbat. Šikana je problém, který se neukončí. Riziko je tu pořád. Proto je potřeba budovat trvale kamarádské a bezpečné vztahy v celé třídě. Do tohoto bodu můžeme zařadit i spolupráci se zařízeními, které nabízejí přednášky a semináře pro děti o kyberšikaně.

Ve škole je velice důležité kyberšikanu řešit a vědět, že tento problém je vždy nablízku. Když už se o kyberšikaně dozvíme nebo máme podezření, měli bychom začít s okamžitým řešením. Internetová šikana se může objevit i na těch nejlepších školách, ve školách, které mají vytvořené dobře fungující preventivní programy, dokonce i v křesťanských školách, kde kladou veliký důraz na morálku. Je důležité si toto přiznat a nesnažit se problémy ututlat (Kolář, 2011). Pro tyto případy má škola mít speciální program, který dokáže včas šikanu odhalit a účinně léčit (Těthalová, 2010).

### **2.10.3 Prevence ve společnosti**

Naše společnost vnímá kriminalitu páchanou přes informační a komunikační technologie jako méně závažnou než kriminalitu páchanou fyzicky. Můžeme to

vysvětlit tím, že následky kybernetické kriminality nejsou na první pohled vidět (Jirovský, 2007).

Je důležité vědět, že absolutní ochrana proti kyberšikaně neexistuje. Je tedy potřebné zavést alespoň částečně účinné preventivní kroky. Aby byly tyto kroky opravdu účinné, musí se zvýšit obecná informovanost ve společnosti (Vašutová, 2010). Ta je v České republice velice nízká. Platí zde, že děti se informačním a komunikačním technologiím přizpůsobí lépe než dospělí. Nízká informovanost celé společnosti má za následek rizikové chování ve virtuálním světě a následný počet obětí. Z druhé strany to také může souviset s útočníky, ti většinou ani netuší, jaké následky může jejich chování mít (Krejčí, 2010).

Na prevenci kyberšikany se již podílí mnoho rodičů, pedagogů, vědeckých pracovníků a psychologů. Avšak s rostoucím počtem případů je třeba, aby se na prevenci podíleli i politici, média a další nepostradatelné složky společnosti (Vašutová, 2010).

## **2.11 Vybrané projekty prevence kyberšikany**

**Projekt E-Bezpečí** je zaměřen na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Je to celorepublikový projekt, který je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého. Cílovými skupinami projektu jsou žáci a studenti, učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté, manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a také rodiče.

Při tomto projektu funguje i on-line poradna. Do této poradny se každý lehce přihlásí a může si o svých problémech spojených s informačními a komunikačními problémy popovídat s vyškoleným specialistou. Na internetových stránkách tohoto projektu nalezneme mnoho informací o kyberšikaně, ale i o jiných nástrahách. Autoři nabízí také mnoho vzdělávacích akcí pro cílové skupiny (E-bezpeci.cz).

**Seznam se bezpečně** je jeden z charitativních projektů společnosti Seznam.cz. Je určen pro děti od 10 do 16 let a pro jejich rodiče. V roce 2009 natočila a zveřejnila tato společnost stejnojmenný edukační film. Tento film je založen na skutečných příbězích a touto formou se snaží upozornit na nebezpečí číhající na děti na sociálních sítích a celém internetu. Jelikož měl první díl velký ohlas, rozhodla se společnost pokračovat a v roce 2012 zveřejnila druhý díl. Poté začala po celé České republice organizovat podpůrné akce a velice úzce spolupracuje s výše zmíněným projektem E-Bezpečí (Seznam.cz).

**Projekt Safer Internet** vznikl v roce 2005. Je to první české osvětové centrum v tomto směru, které získalo podporu Evropské komise. Safer Internet je projekt Národního centra bezpečného internetu (Saferinternet.cz). Pod tímto projektem je prováděna osvěta s cílem zvýšit podvědomí o bezpečnějším užívání internetu a zároveň je dětem poskytována podpora ve formě psychologické a sociální pomoci (Vašutová, 2010). Pod tímto projektem nalezneme i horkou linku. Na tuto horkou linku může kdokoliv nahlásit nezákonný nebo nevhodný obsah internetových stránek. Jedná se například o dětskou pornografii nebo věkově nepřiměřený obsah (Horkalinka.net).

**Minimalizace šikany** je projekt, který vznikl na iniciativu Nadace O2. Tato nadace ho financuje a zaštiťuje. Cílem je ukázat cestu, jak účinně snížit výskyt šikany ve školách a nabídnout program k širokému použití na základních a středních školách v České republice. Záměrem projektu je předat pedagogické veřejnosti ověřené nástroje a postupy pro práci se šikanou. Odborným garantem tohoto projektu se stal Michal Kolář. Projekt byl zahájen v roce 2005. Byla naplánována tříletá pilotní fáze, ve které bylo zahrnuto úvodní měření pomocí dotazníků, vzdělávací semináře pro učitele, konzultace s lektory a závěrečné měření. Pilotní fáze se zúčastnilo 17 škol. Od roku 2007 funguje na internetových stránkách projektu poradna a po skončení pilotní fáze zajišťuje organizace mnoho dalších vzdělávacích akcí. Do poloviny roku 2012 prošlo

programem již 600 učitelů ze základních škol v České republice (Minimalizacesikany.cz).

**OVCE.sk** je jedna z dalších zajímavých internetových stránek pro děti. I když je tento projekt slovenský, je zde možnost u mnoha aplikací nastavit češtinu. Hlavním cílem tohoto projektu je dětský animovaný film a mezinárodní portál se zaměřením na bezpečnost dětí a mládeže zejména v oblastech internetu, mobilů a nových technologií. V rámci tohoto projektu již vzniklo mnoho dílů dětského animovaného seriálu zaměřených na problematiku nástrah, které na děti a mládež číhají při používání informačních a komunikačních technologií. Na portálu mohou žáci a děti sledovat několik dílů seriálu, který má české titulky, zahrát si hry s touto tematikou. Učitelé a rodiče zde najdou několik příruček. Ve slovenském jazyce jsou zde i testy zaměřené na bezpečnost při používání internetu a mobilů (OVCE.sk).

**Bezpečný internet.cz** je projekt, jehož hlavním cílem je posílit celkové podvědomí o rizicích a vzdělat české uživatele internetu. Je to jeden z mála projektů, který je zaměřen na různé cílové skupiny. Na názorných případech se snaží vytvářet u uživatelů správné návyky internetové bezpečnosti. Všechny rady a návody poskytnuté v rámci tohoto projektu jsou zdarma. Na portálu můžeme najít informace pro začínající uživatele, pokročilé uživatele, rodiče, děti a školy. Například děti se zde mohou vzdělávat pomocí komiksových příběhů a rodiče se mohou dozvědět o nástrahách na sociálních sítích (Bezpecnyinternet.cz).

## 2.12 Vybrané případy kyberšikany ve světě i u nás

### Star Wars Kid

Jeden z prvních případů kyberšikany, který pohltil celý svět, byl tzv. Star Wars Kid. V roce 2003 si čtrnáctiletý chlapec z Kanady natočil soukromé video. Na tomto videu předvádí bojovou scénu ze známého filmu Hvězdné války. Spolužáci mu ve škole nahrávku odcizili, a aby se bavilo více lidí, zveřejnili ji na internetu. Během čtrnácti dnů se tato nahrávka stala známou. Prohlíželi si ji lidé po celém světě, postupně se začala i upravovat. Na internetu vzniklo spoustu blogů, které chlapce zesměšňovaly. Inkriminované video můžeme na internetu shlédnout i dnes. Důsledkem obrovského psychického nátlaku se čtrnáctiletý hoch psychicky zhroutil a dlouhodobě se léčil. Dnes je z chlapce úspěšný absolvent právnické fakulty a pracuje jako vedoucí neziskové organizace zaměřující se na kulturní dědictví (E-bezpeci.cz).

### Sebevražda kvůli videu

V září roku 2010 spáchal osmnáctiletý americký student sebevraždu skokem z mostu. Důvodem toho všeho bylo, že jednoho dne požádal svého spolubydlícího na koleji, jestli by mohl mít pokoj pro sebe. Spolubydlící mu nevěřil, že nic neukradne a tak do pokoje nainstaloval kameru. Ovšem student byl homosexuál a ten večer si pozval do pokoje svého přítele. Na videu bylo vidět, jak se s přítelem líbá. Spolubydlící si nenechal takové informace pro sebe a pozval další lidi z koleje na společný videochat. Tím vyšla najevo studentova homosexualita.

V roce 2012 byl spolubydlící odsouzen k třiceti dnům vězení, tří letům probačního dohledu a pokutě. Jelikož nebyly žádné důkazy o tom, že by existovala nějaká nahrávka či fotografie, žádný „divák“ odsouzen nebyl (E-bezpeci.cz).

### Sebevražda v Polsku

V roce 2006 na polském gymnáziu několik chlapců začalo obtěžovat Annu. Povzbuzeni ostatními spolužáky ji začali štípat do prsou a plácet po zadku. Když jí jeden z chlapců chytil bolestivě za ruku, Anička se předklonila a jiný spolužák se jí



začal koleny otírat o stehna. Ve stejnou chvíli další spolužák chytil Annu za hlavu a donutil ji, aby svou hlavu strčila mezi jeho nohy. Dívka se chlapcům vytrhla a schovala se ve třídě pod lavici. Oni ji ale nenechali a zpod lavice vytáhli. Poté povalili Annu na katedru a jeden z aktérů ji sundal kalhotky a sáhl mezi nohy. V tu chvíli se celá třída velice bavila. Anna utekla domů. Celou situaci nahrával jeden chlapec na telefon. Nahrávku zveřejnil večer na internetu. Druhý den ráno našla matka Anny svou dceru oběšenou v pokoji. Jako první slova na jejím pohřbu duchovní použil: *„Vaše škola se stala slavnou, ne díky vašim úspěchům ve vzdělání, sportu nebo kultuře, ale díky zničenému životu, který jste nejdříve ponížili a pak nechali v náručí smrti.“* (In: Bystroň, 2009 [online]).

### **Udělám ti ze života peklo!**

Na soukromé škole chodily do osmé třídy dvě kamarádky - Nikola a Kateřina. Jednoho dne už Kateřinu přestalo bavit psát Nikole úkoly, a tak jí to řekla. To se však Nikole nelíbilo a dotklo se jí to. Jelikož byla ze silné sociální rodiny a ve třídě měla vůdčí pozici, velmi rychle zmanipulovala část spolužáků a poštvala je proti Kateřině. Psychická šikana se rozjela. V první fázi začali spolužáci Kateřinu ignorovat, štitivě si od ní odesdávali, pomlouvali jí v její přítomnosti a nadávali jí. Poté jí začali posílat dopisy a výhružné SMS. Jeden velmi drsný dopis našla Kateřinina matka. Udeřila na Kateřinu, ta se nejprve vymlouvala, ale po chvíli matce ukázala některé SMS. Matka ve snaze Kateřině pomoci udělala velkou chybu. Zašla za matkou Nikoly a vše jí vysvětlila a poprosila jí o pomoc. Od té chvíle začalo pro Kateřinu ještě větší peklo. Celá třída posílala anonymně Kateřině SMS a e-maily. Zprávy byly velice vulgární a urážející.

Kateřina přestala chodit do školy, přestala se všemi komunikovat a odmítala jíst. Její váha klesala tak prudce, že hrozilo, že umře. Nakonec byla hospitalizována a napojena na umělou výživu. Dlouhodobě se léčila u psychiatra a psychologa. Do inkriminované školy se nikdy nevrátila (Kolář, 2011).

### **Falešná virtuální láska**

Jednoho dne se ve škole poprali dva chlapci z deváté třídy. Rvačku museli ukončit až učitelé a spolužáci odtržením Miloše a Karla od sebe. Motiv rvačky byl dlouho nejasný, ale třídní učitel vyšetřoval pořád dále. Nakonec se zjistilo, že Miloš posílal zamilované SMS a e-maily pod jménem Kateřina. Tyto zprávy byly určeny vždy Karlovi. Jednou dokonce přiložil nahé fotografie dívky, které stáhl z internetu. Celá třída se tím bavila více než tři měsíce. Při jednom rozhovoru přes internet to Karlovi došlo. Reagoval nadávkami a velice ho tato situace rozhodila.

Škola při řešení případu postupovala podle metodického pokynu MŠMT. Bohužel případ byl rozkryt pozdě. Po nátlaku učitelů Miloš vše přiznal. Škola vedla o rozhovorech písemné zápisy. Rodiče Miloše byli se situací bezprostředně seznámeni, ale situaci nepřijali. Nadávali pedagogickým pracovníkům školy, vyhrožovali jim a byli velmi vulgární. Miloš ten den nepřišel domů, byl u babičky a jeho kamarádi to věděli, takže se na to velice rychle přišlo.

Paní ředitelka sjednala s rodiči schůzku. Přizvala také třídního učitele a metodika školní prevence. Rodiče se chovali arogantně a i přes jasné důkazy viny svého syna popírali. Miloš nebyl potrestán. Zbytek školního roku chodil do stejné školy a choval se arogantně (Kolář, 2011).

### **Oběť nebo pachatel**

Policie dostala trestní oznámení. Stálo v něm, že dívka šesté třídy je obětí kyberšikany. Dostává výhrušné a velmi vulgární e-maily. Dokonce bylo v oznámení uvedeno, že je posílá její spolužák. Policisté situaci velmi rychle prošetřili a potvrdili, že pachatelem je již zmíněný spolužák. Bylo ale velice zvláštní, že chlapec působil velmi věrohodně a viny neustále popíral. Po delší době se pod tlakem celého okolí přiznal. Nicméně za nějakou dobu se ukázalo, že chlapec opravdu autorem e-mailů nebyl. Skupinka spolužáků se dostala do jeho počítače a e-maily dívce psali s identitou chlapce (Kolář, 2011).

### **Nejlepší kamarádky**

Po letních prázdninách Květa řekla Markétě, své nejlepší kamarádce, že jí miluje. Obě kamarádky spolu strávily velkou část prázdnin. Ale Markéta Květinu city neopětovala a řekla, že jí má sice také ráda, ale s láskou jí opravdu nepomůže. V tu chvíli se začala rodit psychická šikana. Ve třídě, kam obě kamarádky chodily, se najednou Markéta se izolovala a všichni ji pomlouvali. Na lavicích se objevovaly nápisy o Markétě. Ona však stále věřila své nejlepší kamarádce a nevěděla, kdo má všechny tyhle věci na svědomí. Markéta byla velice zamilovaná do hudební skupiny Tokio Hotel. Toho její kamarádka při šikanování využila a dala jí e-mailovou adresu na Billa, zpěváka této skupiny. Markéta si po dobu jednoho roku s ním psala. E-maily si psali jen občas, protože Bill jezdil často po koncertech. Po čase však e-maily začaly mít urážející charakter. Markétě postupně docházelo, že údajný Bill ví víc, než je obvyklé. Ve skutečnosti si po celou dobu psala se svou nejlepší kamarádkou. To Markétu, která nesla psychicky špatně šikanu ve třídě, skolilo. Měla žaludeční problémy, bolesti hlavy a noční můry. Přestala chodit do školy, místo toho se poflakovala po městě. Skončili to tím, že se Markéta zhroutila. Rodičům nakonec přiznala jen šikanu ve třídě (Kolář, 2011).

### **3 Cíle a metodika výzkumu**

#### **Cíle práce**

Cíl 1 Zjistit postoj učitelů ve vztahu ke kyberšikaně.

Cíl 2 Zjistit, zda učitelé základních škol vědí, jak kyberšikanu řešit.

#### **Výzkumné otázky**

Výzkumná otázka 1 Jaké postoje mají učitelé základních škol ve vztahu ke kyberšikaně?

Výzkumná otázka 2 Mají učitelé základních škol dostatek informací k problematice kyberšikan?

#### **Metodika výzkumu**

Ke zpracování praktické části bakalářské práce byl použit kvalitativní typ výzkumu, metoda dotazování. Sběr dat probíhal pomocí polostandardizovaného rozhovoru. Rozhovory (viz příloha 1- 6) byly vedeny s učiteli základních škol.

Kvalitativní výzkum získal postupně mezi ostatními formami výzkumu rovnocenné postavení. Pro tuto formu výzkumu neexistuje žádná jednotná definice. Můžeme ho definovat například negativisticky jako jakýkoliv výzkum, jehož výsledků není dosaženo pomocí statistických metod, či jiných způsobů kvantitativní formy zkoumání. Přednosti kvalitativního výzkumu spočívají v tom, že data jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní život. Data můžeme sbírat pomocí pozorování, rozhovorů či pomocí dokumentů. Pro účely této bakalářské práce byla použita metoda dotazování (Hendl, 2012).

Metoda dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál i testů. Mezi krajními formami, jako jsou dotazníky s pevně danou strukturou a na druhé straně volné

rozhovory, se nachází střední cesta v podobě polostrukturovaného dotazování. Ten se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a pružností celého procesu (Hendl, 2012).

### **Charakteristika výzkumného souboru**

Se žádostí o výzkum k mé bakalářské práci jsem oslovila 53 základních škol v okrese České Budějovice. S výzkumem souhlasily pouze 3 základní školy. V těchto základních školách jsem uskutečnila dohromady 6 rozhovorů. Konkrétní počet a osoby učitelů v základních školách byly určeny vždy vedením školy. Výzkumné šetření probíhalo v měsících března a dubna 2013.

## 4 Výsledky výzkumu

### Otázka č. 1

Na jakém stupni co a učíte?

Respondent	Základní škola	Pohlaví	Stupeň základní školy	Předměty
R1	ZŠ 1	žena	2.	přírodopis, chemie, pracovní činnosti, seminář přírodovědných předmětů, ekologický seminář
R2		žena	2.	český jazyk, zeměpis
R3		muž	2.	matematika, dílny, další aprobace psychopedie a logopedie
R4	ZŠ 2	muž	1. a 2.	informatika, fyzika
R5		žena	2.	český jazyk, občanská výchova
R6	ZŠ 3	žena	1.	všechny předměty prvního ročníku

(zdroj: vlastní výzkum)

### Otázka č. 2 - 3

Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele?

Jak dlouho pracujete na těchto pozicích?

<b>Respondent</b>	<b>Roky v pozici učitele základní školy</b>	<b>Další funkce v ZŠ</b>	<b>Roky v této pozici</b>
<b>R1</b>	33	výchovný poradce	15
		koordinátor EVVO <sup>1</sup>	10
<b>R2</b>	10	třídní učitel	10
<b>R3</b>	18 <sup>2</sup>	koordinátor informačních a komunikačních technologií	6
		metodik školní prevence	3
<b>R4</b>	4	správce sítě	4
<b>R5</b>	25	metodik školní prevence	10
<b>R6</b>	2	třídní učitel	2

(zdroj: vlastní výzkum)

---

<sup>1</sup> EVVO - environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

<sup>2</sup> Z toho 12 let na zvláštní škole, 6 let na základní škole.

#### Otázka č. 4

Kdy a kde jste se s kyberšikanou poprvé teoreticky seznámil/a?

<b>Respondent</b>	<b>Místo prvního seznámení s kyberšikanou</b>	<b>Čas prvního seznámení</b>
<b>R1</b>	seminář pro metodiky školní prevence	v době, kdy se o kyberšikaně začínalo mluvit
<b>R2</b>	vysoká škola, internet, publikace	před deseti lety na VŠ, internet a publikace v nynější době
<b>R3</b>	školení o kyberšikaně	před šesti lety
<b>R4</b>	zaměstnání, internet	před čtyřmi roky
<b>R5</b>	školení pro metodiky školní prevence	před pěti lety
<b>R6</b>	internet, publikace	několik let před nástupem do zaměstnání

(zdroj: vlastní výzkum)



### Otázka č. 5

Byl/a jste během vašeho působení na základní škole proškolen/a o kyberšikaně?

Respondent	Proškolení o kyberšikaně během působení za ZŠ	Poslední proškolení
R1	ano	před šesti lety
R2	ne	-
R3	ano	před dvěma roky
R4	ne	-
R5	ano	před jedním rokem
R6	ne	-

(zdroj: vlastní výzkum)

### Otázka č. 6

Podílel/a jste se na vytváření školního Programu proti šikanování?

Respondent	Podíl na školním Programu proti šikanování	Kyberšikana ve školním Programu proti šikanování
R1	ne	-
R2	ne	-
R3	ano (tvořil sám)	vysvětlen pojem kyberšikana a postup při zjištění šikanování
R4	ne	-
R5	ano (tvořil sám)	loňský program celý věnován kyberšikaně
R6	ne	-

(zdroj: vlastní výzkum)

## Otázka č. 7 - 8

Jak kyberšikaně předcházíte?

Kdybyste měl/a podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachoval/a a kam byste se obrátila o pomoc?

Respondent	Předcházení kyberšikan	Postup při řešení kyberšikan	Organizace, na které je možno se obrátit o pomoc
R1	vždy je třeba vysvětlit, že vyřčené slovo nejde vzít zpět	rozhovor s obětí→vymýšlení strategie, jak se k tomu postavit a jak se bránit→zjištění, zda se to děje ve škole nebo mimo ní→rozhovor s rodiči→případná spolupráce s policií	pedagogicko psychologická poradna, Policie České republiky
R2	komunikace jen e-mailly a jen školní věci	žádost o pomoc u výchovného poradce a metodika školní prevence	neví, našel by si na internetu
R3	vysvětlení, co na ně číhá, ukázka webových stránek s tématem kyberšikana	řešení podle postupu v školním programu proti šikanování	neví, podíval by se do svých poznámek
R4	snaha kyberšikanu monitorovat	oznámení vedení školy	záchranný kruh
R5	-	žádost o pomoc odborníků, popř. policie	společnost, která školí v této škole
R6	-	rozhovor se žáky→vysvětlení, co je špatně→rozhovor s rodiči a školním preventistou→zajištění inkriminovaných materiálů→upozornění všech rodičů ve třídě	neví, obrátil by se na metodika školní prevence a výchovného poradce

(zdroj: vlastní výzkum)

## Otázka číslo 9

Znáte nějaký případ kyberšikany, který se stal na této škole?

Respondent	Případ kyberšikany z místní ZŠ		
	Kdy	Průběh	Řešení
<b>R1</b>	před pěti lety	Žáci si přes počítač psali urážky. Byl to jen náznak a ne nějaká rozjetá kyberšikana.	rozhovor se žáky
<b>R2</b>	-	-	-
<b>R3</b>	-	-	-
<b>R4</b>	před čtyřmi týdny	Po sporu mezi dvěma žáky, chtěl jeden tomu druhému urážky oplatit a vyhrožoval mu na sociální síti.	domluvou oběma žákům
<b>R5</b>	-	-	-
<b>R6</b>	před jedním rokem	nadávkami prostřednictvím sociální sítě	rozhovor se žáky o tomto chování, setkání s rodiči, oznámení řediteli, nakonec smazání agresorova profilu na sociální síti

(zdroj: vlastní výzkum)

## Otázka číslo 10 - 12

**Komunikujete se svými žáky pomocí internetu?**

**Máte účet na sociální síti, popř. máte mezi svými přáteli žáky, a jak si na sociální síti chráníte soukromí?**

**Zažil/a jste kyberšikanu proti vlastní osobě?**

<b>Respondenti</b>	<b>Komunikace se žáky pomocí internetu</b>	<b>Účet na sociální síti</b>	<b>Žáci mezi přáteli na sociální síti</b>	<b>Ochrana soukromí na sociální síti</b>	<b>Kyberšikana proti vlastní osobě</b>
<b>R1</b>	e-mailem	ne	-	-	ne
<b>R2</b>	e-mailem	dříve ano, nyní ne	ne	zrušení účtu	ne
<b>R3</b>	e-mailem	ano	někteří ano, díky fotbalovému kroužku	V profilu nemá žádné informace o své osobě.	ne
<b>R4</b>	výjimečně, ale ano	ano	někteří ano	Soukromí na profil nedává.	ne
<b>R5</b>	ne	ne	-	-	ne
<b>R6</b>	ne	ano	ne	Informace jsou určeny vždy jen blízkým a přátelům respondenta.	ne

(zdroj: vlastní výzkum)

## 5 Diskuze

Metodický pokyn, který vydalo MŠMT (2009) říká, že každá škola by měla mít svůj Program proti šikanování (dále jen program). Všechny oslovené školy tuto povinnost splnily. Dále je v pokynu napsáno, že na vytváření programu by se měli podílet všichni pedagogové. To už však na školách není běžnou praxí. Program vytváří vždy jeden pedagog. Myslím si, že když už ho tvoří jeden pedagog, měl by to být metodik školní prevence, který by podle MŠMT (2009) měl být koordinátorem programu. Z výzkumu vyplývá, že metodici mají ve vztahu ke kyberšikaně větší vzdělání. V rámci vykonávání své funkce navštěvují různé semináře, školení a přednášky zaměřené i na kyberšikanu. Školní metodici prevence mají v základních školách na starosti právě prevenci sociálně patologických jevů (Vyhláška 116/2011). V dotazovaných základních školách jsou tvůrci programu výhradně metodici.

Podle mého názoru by se škola měla řídit doporučením MŠMT a při tvorbě Programu proti šikanování by měli opravdu spolupracovat všichni pedagogové. Při této spolupráci mohou získat mnoho informací a zkušeností, které by v případném řešení kyberšikany mohli využít. Když už program ve škole tvoří jen jeden pracovník, měl by informace, které se v programu nacházejí, ostatním pracovníkům předat. Toto předání by mohlo probíhat například pomocí přednášek.

Učitelé základních škol se snaží kyberšikaně přecházet různými způsoby, někteří jí však nepředcházejí vůbec. Podle Vašutové (2010) by měl pedagog začít zlepšováním atmosféry ve třídě, empatie žáků a vytvářet dobré vztahy nejen mezi žáky, ale i mezi žáky a učiteli. Jedním z prvních kroků prevence kyberšikany je seznámení žáků s nástrahami, které na ně ve spojení s informačními a komunikačními technologiemi číhají (Bláhová, Šalšová, 2012). Učitelé se snaží informovat své žáky o nástrahách, někteří jen okrajově, někteří se je snaží pomocí různých internetových stránek seznámit se základními informacemi o kyberšikaně.

Myslím si, že se někteří učitelé také bojí, aby díky seznamování žáků s kyberšikanou těmto žákům nedali návod na šikanování. Hranice mezi preventivním seznamováním žáků s kyberšikanou a návodem je velice tenká. Základní školy mohou

pro své žáky i zaměstnance využívat semináře a přednášky, které nabízí řada organizací. Na těchto akcích se mnohdy žáci seznámí s kyberšikanou zábavnou a hravou formou. Žáky na seminářích vedou proškolení odborníci.

Při zjištění kyberšikanování by měli učitelé zajistit důkazy a neprodleně informovat vedení školy a po zvážení vážnosti případu informovat i policii (Doubrava, 2011). Většina učitelů by informovala metodika školní prevence či ředitele školy. O pomoc při řešení by požádala odborníky a řídila by se podle jejich pokynů. Někteří by se do řešení pustili sami pomocí rozhovorů s účastníky. Vašutová (2010) radí, abychom se v případě nejistoty obrátili na nějakou organizaci působící v této oblasti. Učitelé by se obrátili na pracovníky spojené se školstvím, na Policii České republiky nebo by si informace našli na internetových stránkách. Avšak nikdo nezmínil známé české projekty, které nabízejí pomocnou ruku při řešení kyberšikany, jako je například Minimalizace šikany.

Podle mého názoru preferují učitelé při žádosti o pomoc osobní kontakt, který nabízejí například pedagogicko psychologické poradny, či Policie České republiky. V rámci zmíněných projektů je pomoc většinou virtuální.

Nejdůležitější při výskytu kyberšikany je přiznat si tento problém a mluvit o něm (Kolář, 2011). V mém výzkumu mě udivilo, že na každé dotazované škole se kyberšikana vyskytla. Na tom není v dnešní době nic neobvyklého. Avšak o těchto případech ve škole věděla jen jedna dotazovaná osoba. Podle mého názoru by se o případech v rámci školy mělo určitě mluvit. Pro další pedagogy by mohly případy sloužit jako inspirace, poučení, či vzor pro řešení jiných případů.

Za jeden ze znaků kyberšikany se považuje anonymita mezi agresorem a obětí (Bláhová, Šalšová, 2012). Že anonymita není u všech případů 100 %, ukazuje i výzkum v rámci projektu Minimalizace šikany, který proběhl v druhém pololetí roku 2010 na českých školách. Jedním z mnoha výsledků tohoto výzkumu je, že až 80% obětí kyberšikany zná agresory (Hrdá, 2010). U případů uvedených respondenty v mém výzkumu byl vždy agresor oběti známý. Podle mého názoru je to dáno tím, že mnoho případů kyberšikany je součástí šikany klasické. Této propojenosti bychom měli využívat k úspěšné léčbě šikanování pomocí informačních a komunikačních technologií (Kolář, 2011).

Případy, které uvádí respondenti výzkumu, jsou podle mého názoru vždy podchyceny v začátcích. Tím bylo tedy dostačující řešení pomocí rozhovorů s účastníky šikanování. Respondenti tedy kyberšikanu neřešili zatím jinak, než pomocí rozhovorů a tak můžeme zatím jenom spekulovat, jak by se opravdu v závažnějších případech chovali.

S postupem času se informační a komunikační technologie začaly využívat i ve školním prostředí (Hulanová, 2010). Pedagogové používají nejčastěji pro komunikaci se žáky e-mail. Komunikace probíhá jen v rámci školy a školních činností.

Odborníci uvádějí, že větší část pedagogů v České republice ani neví, jak fungují sociální sítě, na kterých šikana často probíhá (Doubrava, 2011). Avšak větší část pedagogů z mého výzkumu má nebo měla účet na sociální síti. Ke komunikaci se svými žáky ho většinou nepoužívají, a když ano, jedná se například o profily spojené s mimoškolní činností. Svou neopatrností na sociálních sítích se může stát obětí kyberšikany každý (Rogers, 2011). Učitelé si tento fakt uvědomují, a proto ve virtuálním světě nezveřejňují žádné osobní informace ani své soukromí, a když ano, jedná se o informace určené pouze blízkým přátelům. Do této skupiny přátel se žádný cizí člověk nedostane.

Myslím si, že učitelé základních škol mají povědomí o tom, jaké na ně číhá nebezpečí, a proto si své soukromí na sociálních sítích opravdu chrání. Ale stačí jen malá neopatrnost a do virtuálního světa mohou být vypuštěny informace, fotografie či videa, která dají žákům impuls k šikanování. Učitelům nemusí tyto informace připadat nijak nebezpečné, a proto bychom si všichni měli dávat opravdu pozor, co a kde zveřejňujeme.

Pro řešení kyberšikany je důležitá určitá úroveň počítačové gramotnosti. Abychom mohli pomoci někomu jinému i sobě, musíme být i technicky připravení. V dnešní době je potřebné, aby učitelé znali specifika moderní psychické šikany a věděli o metodách, jaké agresori používají (Kolář, 2011).

Učitelé základních škol si uvědomují, že zjistit kyberšikanu bez pomoci oběti je velice těžké. Je také problém po zjištění, že šikana probíhá, ji rozkrýt a vyřešit. Většina z nich ví, jak kyberšikanu řešit, ale vždy by si přizvali nějakého odborníka. Avšak

znalosti, které učitelé o řešení kyberšikany mají, nejsou vždy aktuální. Myslím si, že je nutné, aby s problémem byli seznámeni pomocí přednášek, seminářů, či školení všichni učitelé na škole. Většinou je tomu tak jenom u školních metodiků prevence.



## 6 Závěr

Bakalářská práce se zabývá kyberšikanou z pohledu učitele základní školy. Pomocí této práce jsem zkoumala informovanost učitelů základních škol o kyberšikaně. Pro praktickou část byly stanoveny dva cíle. Prvním cílem bylo zjistit postoj učitelů ve vztahu ke kyberšikaně. Druhým cílem bylo zjistit, zda učitelé základních škol vědí, jak kyberšikanu řešit.

Pomocí výzkumu jsem zjistila, že na základních školách se při tvorbě Programu proti šikanování nedodrží doporučení MŠMT, že by se na tvorbě měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci. V důsledku toho, že program tvoří jen jeden pracovník, všichni ostatní mnohdy nevědí, co se v programu nachází a jaký postup řešení je zde uveden.

Učitelé by kyberšikanu řešili v každém případě. Většina z nich si uvědomuje, že tato forma šikany je velice složitá a její rozkrytí je ve většině případů těžké. Pedagogové by kyberšikanu neřešili sami, ale obrátili by se s prosbou o pomoc na odborníky. Z jejich pohledu jsou tito lidé více proškoleni. Myslím si, že je do budoucna nutné, aby o této formě šikany byli proškoleni všichni pedagogičtí pracovníci školy. Na šikanování může narazit každý a v horším případě se každý pedagog může stát obětí šikany pomocí informačních a komunikačních technologií.

Na školách se o případech kyberšikany moc nemluví. Pořád zde převládá tendence případy skrývat. Podle mého názoru by se do budoucna mělo o konkrétních případech mluvit, ukazovat na nich, co bylo v řešení správné, co špatné, kde se mohl případ podchytit nebo zda by pomohla prevence.

## 7 Seznam informačních zdrojů

### Monografie

1. BLÁHOVÁ, Romana a Lenka ŠALŠOVÁ. *Problémy se třídou?: typy a náměty pro třídní učitele*. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-40-4.
2. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
3. HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
4. CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3.
5. JIROVSKÝ, Václav. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1561-2.
6. KAVALÍR, Aleš. *Kyberšikana a její prevence - příručka pro učitele*. Plzeň: Dragon Press, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.
7. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.
8. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
9. KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: kybernetická šikana*. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5.
10. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
11. PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
12. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
13. STŘIHAVKA, Marek. *Vaše bezpečnost a anonymita na internetu*. Praha: Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-586-5.

14. VÁGNEROVÁ, Kateřina a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.
15. VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
16. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

### **Periodika:**

17. BĚLÍK, Václav a Kamila ŠINDELKOVÁ. Problematika preventivně výchovného působení ve vzdělávání učitelů na českých pedagogických fakultách. *Prevence úrazů, otrav a násilí: odborný a vědecký časopis*. 2012, roč. 8, č. 2, s. 170-176. ISSN 1801-0261.
18. DOUBRAVA, Lukáš. Nový metodický pokyn definuje kyberšikanu. *Učitelské noviny*. 2009, roč. 112, č. 2, s. 12-13. ISSN 0139-5718.
19. DOUBRAVA, Lukáš. Osmdesát procent obětí kyberšikany zná agresora. *Učitelské noviny*. 2010, roč. 113, č. 8, s. 7. ISSN 0139-5718.
20. DOUBRAVA, Lukáš. Safer internet: o kyberšikaně vůči žákům i učitelům. *Učitelské noviny*. 2011, roč. 114, č. 19, s. 13-14. ISSN 0139-5718.
21. HRDÁ, Marie. Kyberšikana se školy týká. *Moderní vyučování: časopis pro nové programy v českém základním školství*. 2010, č. 3, s. 47. ISSN 1211-6858.
22. KUBAS, Patrik. Obrácená kyberšikana, aneb když žák terorizuje učitele. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. 2011, roč. 8, č. 5, s. 17-18. ISSN 1214-8679.
23. MACHÁČKOVÁ, Pavla. Kyberšikana: ubližování bez hranic. *Psychologie dnes: časopis pro moderní psychologii*. 2007, č. 9, s. 50-53. ISSN 1212-9607.
24. MALÍKOVÁ, Barbora. Kyberšikana. *Zpravodaj pedagogicko-psychologické poradenství*. 2008, č. 54, s. 29-36. ISSN 1214-7230.
25. PALYZA, Jiří. Sociální sítě - věk a ochrana soukromí. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. 2011, roč. 8, č. 6, s. 33-35. ISSN 1214-8679.

26. PEŠAT, Pavel. Rizikové jevy související s využíváním informačních a komunikačních technologií - kyberšikana. *Speciální pedagogika: časopis pro pracovníky speciálních škol a zařízení pro postiženou mládež*. 2011, roč. 21, č. 1, s. 33-46. ISSN 1211-2720.
27. TĚTHALOVÁ, Marie. Kyberšikana bolí stejně jako každá jiná. *Rodina a škola: pedagogický časopis pro rodičov a učitelov*. 2010, roč. 57, č. 9, s. 6-9. ISSN 0231-6463.
28. VÍTEČKOVÁ, Miluše. Kyberšikana - přehledová studie. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. 2009, roč. 6, č. 7, s. 9-11. ISSN 1214-8679.

### **Zákony:**

29. ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>. ISSN 1211-1244.
30. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>. ISSN 1211-1244.
31. ČESKO. Vyhláška č. 116 ze dne 15. dubna 2011 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 43. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-116>. ISSN 1211-1244.

### **Elektronické dokumenty:**

32. Bezpečný internet. O projektu. *Bezpecnyinternet.cz* [online]. © 2009 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/o-projektu/default.aspx>
33. BYSTROŇ, Marcel. *Kyberšikana zabíjí!*. In: *blog.indes.cz* [online]. 05. 01. 2009 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://bystron.blog.idnes.cz/c/64160/Kybersikana-zabiji.html>

34. E-bezpečí. O projektu. *E-bezpečí.cz* [online]. ©2008- 2013 [cit. 2013-02-20].  
Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
35. Horká linka. Jak funguje horká linka?. *Horkalinka.net* [online]. © 2010–2013 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.horkalinka.net/jak-funguje-horka-linka>
36. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. ©2006- 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/metodicky-pokyn-k-prevenci-a-reseni-sikanovani-mezi-zaky?highlightWords=metodick%C3%BD+pokyn>
37. Minimalizace šikany. Historie projektu. *Minimalizacesikany.cz* [online]. © 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/o-nas/57-o-nas-clanky/291-projekt-2005-2007>
38. Safer Internet. O nás. *Saferinternet.cz* [online]. © 2013 [cit. 2013-02-21].  
Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/o-nas/o-nas.html>
39. Seznam se bezpečně. Novinky v projektu. *Seznam.cz* [online]. © 1996–2013 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://onas.seznam.cz/cz/marketing/charitativnicinnost/seznam-se-bezpecne/>
40. Seznam se bezpečně 2. O projektu. *Seznam.cz* [online]. © 1996–2011 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu>
41. Sheeplive. Základní informace. *OVCE.sk* [online]. © 2009 [cit. 2013-04-20].  
Dostupné z: <http://sk.sheeplive.eu/o-projekte/zakladne-informacie>

## **8 Klíčová slova**

Kyberšikana

Šikana

Učitel základní školy

Prevence

Agresor

Oběť

## **9 Seznam příloh**

**Příloha 1 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 1**

**Příloha 2 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 2**

**Příloha 3 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 3**

**Příloha 4 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 4**

**Příloha 5 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 5**

**Příloha 6 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 6**

## **Příloha 1 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 1**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R1: „Učím na druhém stupni přírodopis, chemii, pracovní činnosti, seminář z přírodovědných předmětů a ekologický seminář.“

J: „Kolik let jste učitelkou základní školy?“

R1: „Třicet tři let.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele? Myslím například třídního učitele.“

R1: „Výchovný poradce a koordinátor EVVO<sup>3</sup>.“

J: „Jak dlouho tyto funkce děláte?“

R1: „Hmmm. Takže, výchovného poradce tak odhadem patnáct let. A koordinátora deset. S výhradami, já nevím přesně.“

J: „Teď už ke kyberšikaně. Kdy a kde jste se s kyberšikanou poprvé teoreticky seznámila?“

R1: „Teoreticky na semináři pro metodiky školní prevence, kterého jsem vykonávala určitou dobu. V té době se o tom jako začínalo mluvit tedy.“

J: „Byla jste během vašeho působení na základní škole proškolená o kyberšikaně?“

R1: „Ano, byla.“

J: „Kdy a kde to bylo naposledy?“

R1: „Na semináři pro metodiky, asi před šesti lety.“

J: „Podílela jste se na vytváření školního programu proti šikanování?“

R1: „Ano.“

J: „V jaké míře se v programu věnujete kyberšikaně?“

R1: „Tak, no, počkej, uděláme to jinak. Ne. Na současném ne. Já jsem to dělávala kdysi a teď to dělá jiný učitel. Takže ten současný dělal ten jiný učitel.“

J: „Snažíte se kyberšikaně předejít?“

---

<sup>3</sup> EVVO- Enviromentální vzdělávání, výchova a osvěta



R1: „Tak vždycky, pokud se na to téma dostane řeč, tak je třeba vysvětlovat, že vyřčené slovo se nedá vzít zpátky, ale že vyřčenému slovu se dá teoreticky uhnout, jakoby pomyslně.“

J: „Kdybyste měla podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachovala?

R1: „Tak. Jak bych se zachovala. Tak za prvé bych si nejdříve pohovořila s tím, kdo byl šikanován, jakým způsobem k tomu dochází, jestli se to opakuje a na jakém médiu nebo kde to probíhá. Jestli to probíhá na počítači nebo přes mobily a podobně. No a potom bych se snažila tedy s tím dítětem konkrétně probrat nějaké strategie, jak se k této situaci postavit, jak se jí případně bránit, to znamená, nevím. Zrušit Facebookovou stránku třeba. No a potom bychom asi pravděpodobně museli zaujmout stanovisko, jestli se to stalo ve škole, či mimo školu. No a pohovořit s rodiči. Rozkrýt kyberšikanu je asi docela problém, kdyby to bylo něco hodně vážného, tak by to byla potom spolupráce s policií.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohla obrátit s otázkami týkající se kyberšikan?“

R1: „Tak určitě si myslím, že v téhle oblasti okresní metodik prevence, to znamená pedagogicko psychologická poradna. Zcela určitě, když by bylo nejhůř, tak by to byla i policie České republiky. No a kam bych se ještě obrátila? Teď mě nic nenapadá.“

J: „Zažila jste nějaký případ kyberšikan na této škole?“

R1: „No, to je to myslím pět let, ale za datum nedám krk. A byl to náznak, co si prostě psaly přes počítač děti, takový nějaký urážky, ale myslím si, že to byl teprve jakoby náznak, že to nebyla rozjetá kyberšikana. Vše bylo vyřešeno domluvou se žáky.“

J: „Zažila jste kyberšikanu osobně?“

R1: „Já ne.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R1: „Pouze prostřednictvím mailu, nikoliv Facebooku, ten ani nemám.“

## **Příloha 2 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 2**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R2: „Druhý stupeň, čeština, zeměpis.“

J: „Kolik let jste učitelkou ZŠ?“

R2: „Teď desátý rok.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele? Myslím například třídního učitele.“

R2: „No, tak třídní učitel a jinak nic.“

J: „Kde a kdy jste se poprvé s kyberšikanou teoreticky seznámila?“

R2: „No, teoreticky, tak na veřejce, no. A pak na internetu. Jinak asi ne. Pak v nějakých publikacích možná, no.“

J: „Byla jste během vašeho působení na základní škole proškolená o kyberšikaně?“

R2: „Ne, to jsem nebyla.“

J: „Podílela jste se na vytváření školního Programu proti šikanování?“

R2: „Já si myslím, že ne. Když jsme to tvořili.“

J: „V jaké míře se v programu věnujete kyberšikaně?“

R2: „Vyloženě si o kyberšikaně teď nic nevybavuju. Teď mě nic nenapadá. Ani nevím, jak to tam bylo sesmolený.“

J: „Snažíte se kyberšikaně předejít?“

R2: „Jako já? Facebook nechci ani vidět. Jako, že jsem se ani ne, ze začátku, když to šlo, tak jsem se zaregistrovala a pak jsem řekla, že tohle ne, jako, tak jsem to smazala. Tak spíš jenom internet pro praktický účely.“

J: „Kdybyste měla podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachovala?“

R2: „Jak bych se zachovala? Tak určitě bych se poradila s výchovnou poradkyní, nebo s metodikem a potom by se to řešilo s odborníkem, že jo. Sama bych to asi těžko řešila.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohla obrátit s otázkami týkající se kyberšikan?“

R2: „Tak vyloženě teď z hlavy ti nic neřeknu, ale určitě bych si našla něco na internetu.

Takže žádnou konkrétní neznám. Ne.“

J: „Znáte nějaký případ kyberšikanu z Vašeho okolí?“

R2: „Ne.“

J: „Zažila jste kyberšikanu osobně?“

R2: „Ne.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R2: „Mailama, ale spíš jako, že třeba vytvoří prezentaci a pak mi jí pošlou. Ale nic jinýho. Jen prostě e-mailem.“

### **Příloha 3 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 3**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R3: „Učím na druhém stupni matiku, teda aprobace matika, dílny. Dále mám speciální pedagogiku, to znamená psychopedii a logopedii. A to je všechno.“

J: „Kolik let jste učitelem ZŠ?“

R3: „Dvanáct let zvláštní škola, šest let základní škola.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele?“

R3: „IKT koordinátor teda ICT koordinátor. To jsou informační a komunikační technologie. A pak školního metodika.“

J: „Jak dlouho tyto funkce děláte?“

R3: „Šest a tři roky.“

J: „Kde a kdy jste se poprvé s kyberšikanou teoreticky seznámil?“

R3: „Tady na základce. Na školení Kyberšikana. Paní magistra Veselá v Českých Budějovicích.“

J: „Byl jste během vašeho působení na základní škole proškolen o kyberšikaně?“

R3: „Ano, byl.“

J: „Kdy a kde to bylo naposledy?“

R3: „Na školení a to bylo asi před dvěma lety. Bylo to školení pro metodiky školní prevence.“

J: „Podílel jste se na vytváření školního Programu proti šikanování?“

R3: „Ano, dělal jsem ho sám.“

J: „V jaké míře se v programu věnujete kyberšikaně?“

R3: „Tak je tam postup, kterým se máme řídit při řešení problému například kyberšikany. A vysvětleno, co se za tím skrývá, za tím pojmem.“

J: „Snažíte kyberšikaně předejít?“

R3: „Říkáme si, co to je, kde to na ně číhá, dokonce jsme si ukazovali nějakou takovou web slovenskej, kde to tam je jako kreslenou formou, aby zjistili, o co se jedná. Ale nějak jako jinak nevím.“

J: „Kdybyste měl podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachoval?“

R3: „Když by to bylo prokazatelný, tak bychom řešili tu věc nejdříve s tím, podle toho postupu, který je daný, jo. Ale zjištění ty kyberšikany je velmi, jak bych to řekl, velmi těžký a složitý, protože já nekontroluju maily, protože na to nemám šanci a na to facebooku se nedívám, co si mezi sebou píšou.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohl obrátit s otázkami týkající se kyberšikany?“

R3: „To bych měl znát, to tu někde mám, ale já to nevím z hlavy. Podíval bych se to papírů a tam to všechno mám“

J: „Znáte nějaký případ kyberšikany z Vašeho okolí?“

R3: „Přímo já osobně?“

J: „Ano.“

R3: „Ne.“

J: „Zažil jste kyberšikanu osobně?“

R3: „Ne. Osobně ne.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R3: „Posílají mi úkoly přes mail. To je všechno.“

J: „Máte účet na nějaké sociální síti?“

R3: „Mám. Na Facebooku. Ale ten tam mám tak dlouho, tak zaprášenej.“

J: „Máte mezi přáteli na sociální síti své žáky?“

R3: „Mezi přáteli své žáky. My máme vytvořenou skupinu dorostenců, protože hrajeme fotbal a tam já jim sděluju, že je trénink a jestli bude nebo nebude. Jinak se s nima vůbec nebavím.“

J: „Chráníte si na sociální síti své soukromí?“

R3: „Já tam nic nemám, takže si nemám, co chránit.“

## **Příloha 4 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 4**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R4: „Učím na prvním stupni a učím i na druhém stupni. Učím informatiku a na druhém stupni teda jenom fyziku. Informatiku na prvním i druhém.“

J: „Kolik let jste učitelem základní školy?“

R4: „Čtyři roky.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele? Myslím, jako například třídního učitele.“

R4: „Správu sítě.“

J: „Jak dlouho tuto funkci děláte?“

R4: „Také čtyři roky.“

J: „Kdy a kde jste se s kyberšikanou poprvé teoreticky seznámil?“

R4: „Na internetu, ne, no, jako tady asi až ve škole. Jako nic s ní jsem před tím neměl.“

J: „Byl jste během vašeho působení na základní škole proškolen o kyberšikaně?“

R4: „Ne, to jsem nebyl. Ale zajímám se o to sám.“

J: „Podílela jste se na vytváření školního programu proti šikanování?“

R4: „Ne.“

J: „Snažíte se kyberšikaně předejít?“

R4: „Snažím se jí spíš monitorovat, když už teda náhodou bych na něco narazil, ale jako jinak, že bych jí vysloveně vyhledával, tak to ne.“

J: „Kdybyste měl podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachoval?“

R4: „Nahlásil bych to vedení školy, protože jenom to je oprávněno, takto pokračovat dál.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohl obrátit s otázkami týkající se kyberšikan?“

R4: „Záchnej kruh, myslím, že se to tak jmenuje.“

J: „Zažil jste nějaký případ kyberšikan na této škole?“

R4: „Znám jeden. Tak je zhruba starý čtyři týdny. Poté co si ublížili chlapci vzájemně, tak jeden potom i druhý v rámci Facebooku bylo na něj útočeno, jako, že mu to

vrátí. Jo a ty se těš a takový. Řešilo se to, řešilo domluvou. Nic méně, aspoň co víme, tak k ničemu nakonec nedošlo. “

J: „Zažil jste kyberšikanu osobně?“

R4: „Já si myslím, že ne.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R4: „Komunikuju. Výjimečně, ale komunikuju.“

J: „Máte účet na nějaké sociální síti?“

R4: „Ano, mám- Na Facebooku.“

J: „Máte mezi přáteli na sociální síti své žáky?“

R4: „Některé ano. Nicméně, snažím se je tam nedávat z toho důvodu, aby to nenarůstalo do nějakých rozměrů, které mi začnou narušovat vlastní kontakty. Jo, takže spíš teďkon třeba děláme projekt s policií „Detektivem na nečisto“, takže k tomu máme udělanej extra profil a tam teda ty žáky už mám.“

J: „Chráníte si na sociální síti své soukromí?“

R4: „Chráním, tím, že ho tam nedávám. Nesděluju nic, krom žádných významnějších věcí, třeba, že je člověk na nějaký výstavě, nebo tak něco. Tak tam nedávám moc věcí.“

## **Příloha 5 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 5**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R5: „Na druhém stupni, češtinu a občanku.“

J: „Kolik let jste učitelkou základní školy?“

R5: „Od roku osmdesát osm, což je 25 let.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele? Myslím, jako například třídního učitele.“

R5: „No, preventista těch sociálně patologických jevů.“

J: „Jak dlouho tuto funkci děláte?“

R5: „Nevím přesně, asi kolem 10 let.“

J: „Kdy a kde jste se s kyberšikanou poprvé teoreticky seznámila?“

R5: „No, to asi před pěti lety na školení.“

J: „Byla jste během vašeho působení na základní škole proškolená o kyberšikaně?“

R5: „Jojo, byla, několikrát.“

J: „Kdy a kde to bylo naposledy?“

R5: „Vždy to je na seminářích pro preventisty. A naposledy? To nevím přesně, ale bylo to minulý rok.“

J: „Podílela jste se na vytváření školního programu proti šikanování?“

R5: „No, ten program dělám já, každý rok.“

J: „V jaké míře se v programu věnujete kyberšikaně?“

R5: „Máme tam hodně bodů. Loňský rok jsem v podstatě věnovala jen tý kyberšikaně, protože mi to přijde takové aktuální téma. Připadá mi, že ty děti jsou jako dost ohrožený a připadá mi, že jsou málo informovaní, že nejsou opatrní se sociálními sítěmi. Takže jsme se tomu minulý rok hodně věnovali a i letos máme nějaké přednášky. A nějaké jsme měly.“

J: „Snažíte se kyberšikaně předejít?“

R5: „Se žáky vůbec nekomunikuju pomocí počítačů nebo mobilů.“

J: „Kdybyste měla podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachovala?“



R5: „No, obrátila bych se určitě na odborníky, protože já nemám žádné kompetence, takže podle toho v jakém rozsahu by ta kyberšikana byla, když by to bylo opravdu nějaké útočení, tak bych určitě jako na policii bych se obrátila. Určitě s ní bych to teda řešila, protože oni mají možnost dohledat, kdo to je, kdo to píše. No prostě já ty možnosti nemám.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohla obrátit s otázkami týkající se kyberšikany?“

R5: „Znám. Mám velice dobrého školitele, který školil tady nás. Jednak dělá přednášky, je to společnost, konkrétně jeden školitel, takže bych se určitě obrátila na něj s radou.“

J: „Zažila jste nějaký případ kyberšikany na této škole?“

R5: „Ne, tak to ne.“

J: „Zažila jste kyberšikanu osobně?“

R5: „Ne, ale musím říct, že já síť využívám velice minimálně.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R5: „Ne. Vůbec ne.“

J: „Máte účet na nějaké sociální síti?“

R5: „Ne. No mám e-mailovou adresu, ale tu využívám jen pro osobní účely.“

## **Příloha 6 Doslovný přepis rozhovoru s respondentem 6**

J: „Na jakém stupni a co učíte?“

R6: „Učím na 1. stupni ZŠ, učím všechny předměty v daném ročníku momentálně v 1. třídě.“

J: „Kolik let jste učitelkou ZŠ?“

R6: „Učím druhým rokem.“

J: „Zastáváte ve škole ještě jinou funkci kromě učitele? Myslím, jako například třídního učitele.“

R6: „Jsem třídní učitel v první třídě. Třídnictví mám druhým rokem.“

J: „Kde a kdy jste se poprvé s kyberšikanou teoreticky seznámila?“

R6: „S kyberšikanou jsem se seznámila několik let před nástupem do zaměstnání, toto aktuální téma tenkrát plnilo přední internetové stránky i časopisy.“

J: „Byl jste během vašeho působení na základní škole proškolen o kyberšikaně?“

R6: „No, myslím, že ne. Určitě ne.“

J: „Podílela jste se na vytváření školního Programu proti šikanování?“

R6: „Na programu jsem se nepodílela.“

J: „Snažíte se kyberšikaně předejít?“

R6: „Bavím se s nimi o tom, jen když na nějaký případ narazíme.“

J: „Kdybyste měla podezření na kyberšikanu ve vaší škole, jak byste se zachovala?“

R6: „V prvé řadě bych takové chování probrala se žáky, vysvětlili bychom si proč je takové chování špatné a co může způsobit. Okamžitě bych vyrozuměla rodiče a pozvala bych si je do školy, ze zkušenosti bych si vytiskla inkriminované materiály, či je měla připravené k nahlédnutí. Na tuto schůzku bych požádala o účast školního preventistu. Na celou situaci bych upozornila rodiče na třídních schůzkách.“

J: „Znáte nějaké organizace, na které byste se mohla obrátit s otázkami týkající se kyberšikany?“

R6: „Z hlavy jmenovat nemohu, v případě potřeby se obracím na školního preventistu a výchovného poradce.“

J: „Znáte nějaký případ kyberšikany z Vašeho okolí?“

R6: „Ano, znám. Kyberšikanu jsme řešili již ve třetí třídě ZŠ. Ve třetí třídě jsem se setkala s kyberšikanou prostřednictvím nadávek na facebooku. S dětmi jsme si takové chování probrali a rodiče jsem si pozvala na osobní setkání. Bohužel jsem se setkala s nepřátelským postojem maminky šikanujícího hochy. Teprve po předložení důkazů neochotně uvěřila. Na situaci jsem upozornila ředitele školy, který je zároveň preventistou šikany. Rodiče žáka mu stránky na sociální síti zrušily, zatím je klid.“

J: „Zažila jste kyberšikanu osobně?“

R6: „Ne.“

J: „Komunikujete se svými žáky i pomocí internetu?“

R6: „Ne, není to adekvátní věku mých žáků.“

J: „Máte účet na nějaké sociální síti?“

R6: „Ano, mám.“

J: „Máte mezi přáteli na sociální síti své žáky?“

R6: „Žáky si na sociální síť zásadně nepřidávám.“

J: „Chráníte si na sociální síti své soukromí?“

R6: „Veškeré informace a příspěvky jsou určeny pouze lidem, které mám v přátelích. Mezi přátele nepřibírám lidi, které neznám. V medailonku mám minimum údajů o sobě.“